

OTSUSED

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU OTSUS nr 1312/2013/EL,

11. décembre 2013.,

Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituudi (EIT) strateegilise innovatsioonikava kohta: EIT panus innovaatilisesse Euroopasse

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eelkõige selle artikli 173 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 294/2008 ⁽¹⁾,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust ⁽²⁾,toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ⁽³⁾

ning arvestades järgmist:

(1) Määruses (EÜ) nr 294/2008 nõutakse, et komisjon esitaks Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituudi („EIT”) esitatud projektile tuginedes esimese strateegilise innovatsioonikava ettepaneku.

(2) Strateegilises innovatsioonikavas tuleks määratleda EIT prioriteetsed valdkonnad ja pikaajaline strateegia ning kava peaks sisaldama ka EIT majandusliku mõju ja võime hindamist parima innovatsioonialase lisaväärtuse loomiseks. Strateegilises innovatsioonikavas tuleks võtta arvesse EIT järelevalve ja hindamise tulemusi.

(3) Esimene strateegiline innovatsioonikava peaks sisaldama EIT tegevuse üksikasjalikku kirjeldust ja tingimusi, juhatuse ning teadmis- ja innovaatikakogukondade vahelise koostöö korda ning teadmis- ja innovaatikakogukondade rahastamise viise,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Lisas esitatud Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituudi strateegiline innovatsioonikava on vastu võetud ajavahemikuks 2014–2020.

Artikkel 2

Strateegilise innovatsioonikava rakendamine toimub kooskõlas määrusega (EÜ) nr 294/2008.

Artikkel 3

Käesolev otsus jõustub kolmandal päeval pärast selle avaldamist Euroopa Liidu Teatajas.

Strasbourg, 11. décembre 2013.

Euroopa Parlamendi nimel
president
M. SCHULZ

Nõukogu nimel
eesistuja
V. LEŠKEVIČIUS

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2008. aasta määrus (EÜ) nr 294/2008, millega asutatakse Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut (ELT L 97, 9.4.2008, lk 1).

⁽²⁾ ELT C 181, 21.6.2012, lk 122.

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi 21. novembri 2013. aasta seisukoht (Euroopa Liidu Teatajas seni avaldamata)

LISA

EIT STRATEEGILINE INNOVATSIOONIKAVA**Sisukord**

Kokkuvõte peamistest meetmetest

1. Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut: liidu innovatsioonipartner
 - 1.1. EIT: ühiskondlike väljakutsete lahendamine teadmiste kolmnurga innovatsiooni kaudu
 - 1.2. EIT lisaväärtus: erijooned
 - 1.3. Sünergia ning vastastikune täiendamine muude poliitiliste ja rahastamisalgatustega
2. EIT rolli edendamine pärast 2013. aastat: prioriteedid
 - 2.1. Majanduskasvu, mõju ja jätkusuutlikkuse edendamine EIT kaudu
 - 2.1.1. Praeguste teadmis- ja innovaatikakogukondade kasvu edendamine ja mõju suurendamine
 - 2.1.2. Uute teadmis- ja innovaatikakogukondade loomine
 - 2.2. EIT mõju suurendamine
 - 2.3. Uued rakendusmehhanismid ja tulemustele suunatud järelevalve
3. Tõhus otsuste tegemine ja töökorraldus
 - 3.1. EIT otsuste tegemise lihtsustamine ja selgemaks muutmine
 - 3.2. Teadmis- ja innovaatikakogukondadesse investeerimine: EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukonna vahelised suhted
 - 3.3. Sidusrühmade kaasamine
4. Rahaliste vajaduste prognoos ja rahastamisallikad ajavahemikus 2014–2020
 - 4.1. Aruka rahastamise mudeli kohandamine teadmis- ja innovaatikakogukondadele
 - 4.2. EIT eelarvevajadused

Teabeleht 1: Innovatsioon tervislike eluviiside ja aktiivsena vananemise jaoks

Teabeleht 2: Toorained – säästev uurimine, kaevandamine, töötlemine, ringlussevõtt ja asendamine

Teabeleht 3: Tulevikutoit – Säästev tarneahel alates ressursidest kuni tarbijateni

Teabeleht 4: Lisaväärtusega tootmine

Teabeleht 5: Linnaline liikuvus

Kokkuvõte peamistest meetmetest*Punkt 2.1.1 Praeguste teadmis- ja innovaatikakogukondade kasvu edendamine ja mõju suurendamine*

EIT

- julgustab teadmis- ja innovaatikakogukondi arendama mitmekesisemaid haridus- ja koolitustegevusi ja pakkuma nendealast nõustamist ning suurendama teadlikkust kõnealuste tegevuste olemasolust;
- kehtestab teadmis- ja innovaatikakogukondade toetuste protsentuaalse osa eraldamiseks järk-järgult konkurentsivõimelised läbivaatusmehhanismid, mis põhinevad nende kogukondade äriplaanidel ja tulemustel ning mille puhul võetakse arvesse, et kogukonnad arenevad eri kiirusel;
- soodustab teadmis- ja innovaatikakogukondade ühistegevuste väljatöötamist horisontaalsetes küsimustes;

- kehtestab EIT märgistusega kvalifikatsioonide jaoks vastastikuste eksperdihindangute süsteemi ning loob sidemed liikmesriikide ja rahvusvaheliste kvaliteedi tagamise asutustega, et edendada ühtset lähenemisviisi.

Punkt 2.1.2 Uute teadmis- ja innovaatikakogukondade loomine

EIT

- valmistab teadmis- ja innovaatikakogukondade iga etapi jaoks ette valikumenetluse, mis jätab teadmis- ja innovaatikakogukonna taotlejatele piisava aja taotluse koostamiseks;
- algatab taotlusvoorud viie uue teadmis- ja innovaatikakogukonna jaoks järgmiselt: 2014. aastal taotlusvoor kahe uue teadmis- ja innovaatikakogukonna jaoks tervislike eluviiside ja aktiivsena vananemise ning toorainete teemal, 2016. aastal taotlusvoor kahe uue teadmis- ja innovaatikakogukonna jaoks tulevikutoidu ja lisaväärtusega tootmise teemal ning 2018. aastal taotlusvoor ühe uue teadmis- ja innovaatikakogukonna jaoks linnalise liikuvuse teemal;
- annab endast parima tagamaks, et tulevastest teadmis- ja innovaatikakogukondade valikumenetlustest teavitatakse võimalikult paljusid potentsiaalselt huvitatud isikuid;
- tagab, et tulevaste teadmis- ja innovaatikakogukondade valikumenetluse raamtingimused soodustavad optimaalse tulemuse saavutamist, andes selleks selged juhised nõuete ja menetluste kohta ning pakkumise esitajatele piisavalt aega partnerluse korraldamiseks.

Punkt 2.2 EIT mõju suurendamine

EIT

- ergutab osalemist teavitustegevuses ning toetab teadmis- ja innovaatikakogukondi vajaduse korral seoses piirkondliku innovatsioonikavaga;
- loob veebipõhise vahendi või kohandab olemasolevat vahendit vastavalt vajadustele, et tagada platvorm teadmiste jagamiseks ning EITga seotud võrgustike loomiseks;
- kujundab ja toetab toimivat ja tugevat EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondade haridus- ja koolitustegevuste vilistlaste („EIT vilistlased“) võrgustikku;
- loob süsteemi, mis võimaldab muuta teadmis- ja innovaatikakogukondade kogemused ja edulood liidu üldisele innovaatikakogukonnale ja ka teistele kättesaadavaks. Selle raames võidakse luua EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondade haridus- ja koolitustegevuse õppematerjalide varamu, millele on kõigil juurdepääs;
- tagab erasektori, sealhulgas VKEde tugeva osaluse teadmiste kolmnurgas.

Punkt 2.3 Uued rakendusmehhanismid ja tulemustele suunatud järelevalve

EIT

- koostab lihtsustamiskava, mis sisaldab muu hulgas edukuse hindamise näitajaid, ning annab iga-aastase tegevusaruande kaudu komisjonile ülevaate selle rakendamise tulemuslikkuse kohta; tagab, et uusi lihtsustamismudeleid levitatakse kogu liidus ja et neist teavitatakse ka teisi liidu algatusi;
- loob koostöös komisjoni ning teadmis- ja innovaatikakogukondadega tervikliku süsteemi, mille abil jälgida EIT panust raamprogrammi „Horisont 2020“, EIT mõju tema enda ning teadmis- ja innovaatikakogukondade tegevuse kaudu ning teadmis- ja innovaatikakogukondade tulemusi. EIT annab kõikidest järelevalvetegevustest aru oma iga-aastases tegevusaruandes, mis saadetakse Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

Punkt 3.1 EIT otsuste tegemise lihtsustamine ja selgemaks muutmise

EIT

- tagab arukale personalistrateegiale toetudes – mis hõlmab muu hulgas institutsioonisiseste ja -väliste eksperditeadmiste süsteemset kasutamist – ning sisejuhtimise korra abil EIT kui institutsiooni kujunemise innovaatilise juhtimise eeskujuks;
- võtab konkreetseid meetmeid, et edendada avatuse ja läbipaistvuse kultuuri.

Punkt 3.2 Teadmis- ja innovaatikakogukondadesse investeerimine: EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondade vahelised suhted

EIT

- tagab ootuste, kohustuste ja vastutuse kohta selged ja sidusad juhised kogu teadmis- ja innovaatikakogukondade elutsükli vältel;
- arendab tihedas koostöös teadmis- ja innovaatikakogukondadega EIT peakorteri võimet hõlbustada teadmis- ja innovaatikakogukondade vahelist vahetust ja õppimist;
- osutab teadmis- ja innovaatikakogukondadele horisontaalsetes küsimustes mitmesuguseid teenuseid, kui nende abil on võimalik suurendada tõhusust, ning rakendab samal eesmärgil ka muid äriühingute põhimõtteid;
- annab juhiseid selliste partnerite liitumise ja assotsieerumise kohta, kes ei ole võimelised saama teadmis- ja innovaatikakogukondade täieõiguslikeks investoriteks ja partneriteks.

Punkt 3.3 Sidusrühmade kaasamine

EIT

- loob korrapäraselt kohtuva EIT sidusrühmade foorumi ja selle erikoosseisu, mis koosneb liikmesriikide esindajatest, et hõlbustada suhtlemist kogu teadmiste kolmnurga innovaatikakogukonna ning riiklike ja piirkondlike ametiasutustega ning üksteiselt õppimist. Osalejate vahelist suhtlust aitab veelgi enam soodustada veebipõhine platvorm;
- kasutab olemasolevaid ülikoolide, ettevõtjate ja teadusorganisatsioonide ning klasterorganisatsioonide ühendusi süsteemselt teadmiste vahetuse ja tulemustest teavitamise platvormidena;
- loob mehhanismi, näiteks korraldades EIT, teadmis- ja innovaatikakogukondade ja Euroopa Komisjoni asjaomaste teenistuste iga-aastaseid kohtumisi, et edendada ühelt poolt EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondade ning teiselt poolt teiste liidu algatuste vahelist sünergiaat.

EIT STRATEEGILINE INNOVATSIOONIKAVA

1. Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut: liidu innovatsioonipartner

Käesolevas strateegilises innovatsioonikavas tuuakse välja Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituudi (EIT) prioriteetid aastateks 2014–2020 ja EIT toimimise vahendid. Seega on see Euroopa poliitikajundajate peamine vahend EIT strateegilise kursi määramiseks, kuid võimaldab samal ajal EIT-l suurel määral ise otsustada seatud eesmärkide täitmise viiside ja vahendite üle.

Strateegiline innovatsioonikava valmis põhjaliku protsessi käigus, mille eesmärgiks oli teha kokkuvõtte EIT senistest kogemustest ning saada täielik ülevaade Euroopa innovatsioonimaastiku tegelikust olukorrast. Selle aluseks on strateegilise innovatsioonikava esimene projekt, mille EIT juhatus esitas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 294/2008⁽¹⁾ nõuete kohaselt Euroopa Komisjonile 15. juunil 2011.

Lisaks põhineb see EIT esialgse etapi sõltumatul hindamisel ja konsultatsioonidel, mis olid avatud kõigile, kes osalesid või võivad edaspidi osaleda EIT tegevuses, sealhulgas ettevõtjad, kõrgharidus- ja teadusasutused ning riiklikud ja piirkondlikud ametiasutused.

1.1. EIT: ühiskondlike väljakutsete lahendamine teadmiste kolmnurga innovatsiooni kaudu

Kiiresti muutuv maailmas rajaneb Euroopa tee tulevikku arukal, jätkusuutlikul ja kaasaval majanduskasvul. Selle eesmärgi saavutamiseks ja konkurentsivõime säilitamiseks üleilmases teadmispõhises majanduses ja ühiskonnas peetakse peamiseks liikumapanevaks jõuks kõrgharidust, teadust ja innovatsiooni hõlmavat teadmiste kolmnurka ning nende kolme valdkonna omavahelist koostoimet. Seda arvesse võttes määras Euroopa Liit need kolm valdkonda oma strateegias „Euroopa 2020” poliitilisteks prioriteetideks. Neid prioriteete hakatakse viima ellu eeskätt juhtalgatuste „Innovaatiline liit” ja „Noorte liikuvus” kaudu, mis moodustavad liidu nimetatud valdkondade tegevuse üldpoliitilise raamistiku. Neid täiendavad teised juhtalgatused, nt „Üleilmastumise ajastu terviklik tööstuspoliitika”, „Euroopa digitaalarengu tegevuskava” ja „Ressursitõhus Euroopa”. EIT aitab nende juhtalgatuste eesmärkide saavutamisele täielikult kaasa.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2008. aasta määrus (EÜ) nr 294/2008, millega asutatakse Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut (ELT L 97, 9.4.2008, lk 1).

Kõrghariduse, teaduse ja innovatsiooni keskele kohale seadmise põhjused on selged. Arvestades teadmistepõhist majandust, üleilmse konkurentsi tihenemist ja liidu ees seisvat demograafilist väljakutset, on Euroopa tulevase majanduskasvu ja uute töökohtade aluseks järjest enam murrangulised innovaatilised tooted, teenused ja ärimudelid ning tema võime hoolitseda talentide eest, neid ligi meelitada ja hoida. Ehkki Euroopas on mõningaid häid näiteid, peab liit järele jõudma üleilmsetele innovatsiooniliidritele. Liit konkureerib talentide nimel järjest enam tärkava turumajandusega riikide uute tippkeskustega.

Euroopa peab veelgi tugevdama oma jõupingutusi kõrghariduse, teaduse ja innovatsiooni valdkonnas ning edendama tugevat, avatud ja tõelist ettevõtluskultuuri, mis on hädavajalik teadusuuringute ja innovatsiooni rakendamise edendamiseks ja toetamiseks, uute ettevõtete asutamiseks ja selle saavutamiseks, et potentsiaalselt kiire majanduskasvuga sektorite innovaatilised tooted ja teenused jõuaksid tõepoolest turule. Euroopal tuleb parandada kõrgharidusasutuste kui innovatsiooni eestvedajate rolli, sest andekatele inimestele tuleb innovatsiooni edendamiseks tagada õiged oskused, teadmised ja hoiak.

EIT on asutatud just sel eesmärgil – aidata kaasa jätkusuutlikule majanduskasvule ja konkurentsivõime parandamisele, tugevdades liidu ja selle liikmesriikide innovatsioonivõimet, ning suurendada nende suutlikkust muuta teadusuuringute tulemused kõrge lisaväärtusega toodeteks ja teenusteks. EIT püüab kõrghariduse, teaduse ja innovatsiooni teadmiste kolmnurga täieliku lõimimisega aidata eelkõige kaasa raamprogrammis „Horisont 2020” käsitletavate ühiskondlike väljakutsete lahendamisele ja süsteemselt muuta Euroopa innovatsioonipartnerite koostöömooduseid.

Selle eesmärgi saavutamiseks on EIT ühendanud EIT tasandi strateegilised suunad teadmis- ja innovaatikakogukondade valdkondade raames alt üles lähenemisviisiga. Teadmis- ja innovaatikakogukonnad on terviklikud üle-euroopalised partnerlused, mis loovad konkreetsete ühiskondlike väljakutsete lahendamiseks väljapaistvate ülikoolide, teaduskeskuste, suurte ja väikeettevõtete ning teiste innovatsioonis osalejate vahel pikaajalised sidemed. Iga teadmis- ja innovaatikakogukond hõlmab väikest hulka omavahel ühendatud ühispaiknemiskeskusi, mille raames teevad partnerid iga päev tihedat koostööd ja jagavad ühiseid strateegilisi eesmärke. Ühispaiknemiskeskused toetuvad olemasolevatele tippkeskustele, kujundades neist kohalikud innovatsioonikeskonnad ja ühendades need laiemaks Euroopa innovatsioonisõlmede võrguks. EIT raamistik on igale teadmis- ja innovaatikakogukonnale antud õigus suurel määral ise määrata kindlaks oma sisekorraldus, struktuur, tegevuskava ja töömeetodid, mis võimaldab neil valida oma eesmärkide saavutamiseks sobivaima lähenemisviisi. EIT peaks oma tulemusliku ja detsentraliseeritud juhtimisega olema eeskujuks kogu Euroopas. Strateegia tasandil korraldab EIT teadmis- ja innovaatikakogukondade valikuprotsessi, tehes seda Euroopa Parlamendi ja nõukogu kindlaksmääratud valdkondade alusel, koordineerib neid paindliku raamistiku alusel, vajaduse korral toetab ja nõustab neid haldusküsimustes ning levitab teadmis- ja innovaatikakogukondade parimaid juhtimis- ja rahastamismudeleid. EIT peaks edendama teadmis- ja innovaatikakogukondade ülest kooskõlastamist ja koostööd, et tagada koostoime ja lisaväärtus.

EIT püüab teadmis- ja innovaatikakogukondade kaudu kiirendada innovatsiooni ja aidata luua multi- ja interdistsiplinaarseid keskkondi, kus innovatsioon edeneb tõenäoliselt jõudsamalt, ning tekitada läbimurret kõrghariduse, teaduse ja ettevõtluse koostööviisides. See käsitlusviis aitab lahendada raamprogrammis „Horisont 2020” välja toodud järjest keerulisemaid ja omavahel seotud ühiskondlike väljakutseid, ühendades valdkondliku ja valdkondadevahelise innovatsiooni ning tuues kokku eri sektorite ja erialade ning erineva taustaga asjatundjad, kes muidu võib-olla ei kohtuks, et leida väljakutsele ühiselt lahendus.

Saavutused

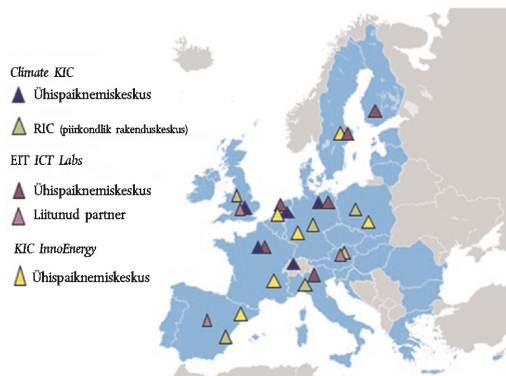
EIT lõpetas oma algusetapi, mille käigus käivitati tegevus esimeste teadmis- ja innovaatikakogukondade kaudu ning loodi EIT otsuste tegemise ja täidesaatvad ametid (juhatuse ja peakorter). EIT on saavutanud edu ka oma keskse eesmärgi täitmisel, milleks on kogu innovatsiooniahela täielik lõimimine, tuues selleks kokku kõrgharidusasutused, teadusasutused ja ettevõtjaid kolme esimese teadmis- ja innovaatikakogukonna kaudu, mis loodi 2010. aastal valdkondades, mis on Euroopa Parlamendi ja nõukogu seisukoha järgi Euroopa edasise arengu jaoks olulise tähtsusega. Need on säästev energia (*InnoEnergy*), kliimamuutusega kohanemine ja selle mõju leevendamine (*Climate-KIC*) ning tuleviku info- ja kommunikatsiooniuühiskond (EIT *ICT Labs*).

Lisaks sellele edendab EIT kui innovatsiooniinstituudi tegevust nüüd Budapestis asuv peakorter. Asutatud on ka EIT sihtasutus, mis on õiguslikult sõltumatu organisatsioon ning mille ülesanne on parandada ja toetada EIT tööd ja tegevust ning suurendada EIT ühiskondlikku mõju.

Teadmis- ja innovaatikakogukonnad maailmatasemel terviklikeks partnerlusteks muutumise suunas

2010. aastal loodud kolm esimest teadmis- ja innovaatikakogukonda viisid 2011. aastal lõpule oma esimesed tegevused. Vaatamata oma senisele väheste kogemusele on nad saavutanud oma vastavas valdkonnas kriitilise massi, sealhulgas teadmiste kolmnurga eri osade tasakaalustatud osaluse. Teadmis- ja innovaatikakogukonna partnerite jõudude ühendamine – nii nende arvu kui ka osatähtsuse poolest asjaomastes valdkondades – võimaldab neil saavutada maailmatasemel tulemusi.

Joonis 1. Teadmis- ja innovaatikakogukondade ühispaiknemine

Teadmis- ja innovaatikakogukonnad on oma strateegiate koostamisel ja juhtimisstruktuuride korraldamisel lähtunud erinevatest käsitlusviisidest, mis peegeldavad erinevaid teemasid. Üks kogukond asutati äriühinguna ning kaks ülejäänut mittetulundusühingutena. Kõik nad hõlmavad ligikaudu 30 põhipartnerit ja viit kuni kuut ühispaiknemiskeskust, millega on tavaliselt seotud veel erinev hulk siduspartnereid, sealhulgas väikesi ja keskmise suurusega ettevõtjaid (VKEd).

Eraldi juriidilise isikuna asutatud teadmis- ja innovaatikakogukonnad, mida juhib tegevdirektor, erinevad selgelt traditsioonilisest mitme kasusaajaga käsitlusviisist. Lisaks järgivad kõik teadmis- ja innovaatikakogukonnad oma tegevuse strateegilises kavandamises äriplaani põhimõtteid, kõik teadmis- ja innovaatikakogukonnad on rakendanud ühise asukoha põhimõtet: nad toovad erinevad meeskonnad kokku ühte füüsilisse paika, tegutsevad mitme teadmis- ja innovaatikakogukonna tegevuse arvelduskojana ning põimivad eri valdkondades kogu Euroopas arenatud pädevusi ja oskusi. Eelkõige ettevõtlussektoril on oluline roll teadmis- ja innovaatikakogukondades toimuva tegevuse elluviimisel ning teadmis- ja innovaatikakogukonnad peaksid olema võimelised hankima investeeringuid ja tagama ettevõtlussektori pikaajalise osaluse.

Teadmis- ja innovaatikakogukondade tegevus on seotud kogu innovatsiooniahelaga ning hõlmab muu hulgas EIT märgistusega magistri- ja doktoriõppeprogrammide loomist, milles tiptasemel teadus on ühendatud ettevõtlusalase haridusega, ettevõtte rajamise teenustega ja liikuvuskavadega. Teadmis- ja innovaatikakogukondade esialgne tegevus on suunatud andekusele ja inimestele ning esimesed tulemused on saavutatud hariduse ja ettevõtluse valdkonnas, sealhulgas magistri- ja doktoriõppeprogrammide loomine. Kaks teadmis- ja innovaatikakogukonda on ühendanud jõud ja teevad koostööd „arukaid võrkusid“ käsitleva ühise magistriprogrammi raames.

Teadmis- ja innovaatikakogukondade esimese tegevusaasta (2010–2011) saavutused on paljutootavad.

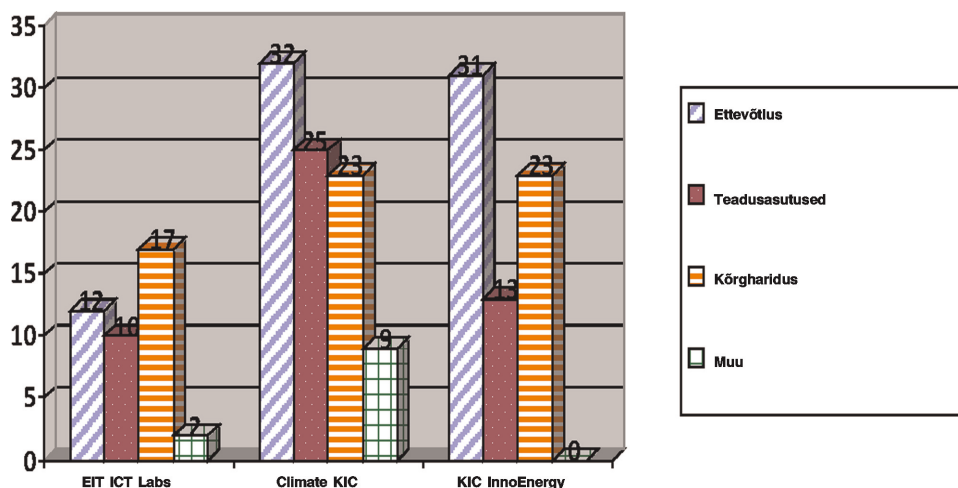
Suvekursused lõpetas ligikaudu 500 üliõpilast ja rohkem kui 200 üliõpilast osaleb praegu spetsiaalsetel teadmis- ja innovaatikakogukonna kaubamärgiga magistrkursustel. Nõudlus andekate inimeste poolt on suur: KIC InnoEnergy 155 üliõpilasele ettenähtud magistrkursusele esitati 950 avaldust. Teadmis- ja innovaatikakogukonna Climate-KIC kursuse 2010. ja 2011. aastal lõpetanud üliõpilased moodustasid vilistlasühenduse, et säilitada kogukonnaga pikaajalised sidemed.

Auhindade ja võidurahade või teadmis- ja innovaatikakogukondade toetusel on asutatud juba kuus äriühingut. Rohkem kui 50 äriühingut on praegu ettevõtlusinkubaatoris kujunemisprotsessis. EIT ICT Labs toetab 18 väikeetevõtet ärilase nõustamise kaudu.

Teadmiste kolmnurga ühenduslülid kehtestati piirkondlikul tasandil erialadevaheliste kutsealaste arenguprogrammide, näiteks Climate-KICi programmi „Teerajajad praktikas“ raames (selles liikuvuskavas on osalenud seni 59 inimest).

Kehtestati uued intellektuaalomandi käsitlevad eeskirjad, mille kohaselt jagatakse intellektuaalomandi õigusest saadav tulu osalevate äriühingute ning teadmis- ja innovaatikakogukonna kui juriidilise isiku vahel.

Joonis 2. Teadmis- ja innovaaticakogukondade partnerid 2011 (ettevõtlus, kõrgharidus, teadusasutused)

1.2. EIT lisaväärtus: erijooned

EIT kontseptsiooni iseloomustab mitu tahku, mille abil EIT loob liidus tõelist lisaväärtust.

- Killustatuse kaotamine pikaajaliste terviklike partnerluste kaudu ja kriitilise massi saavutamine Euroopa mõõtme abil. Käimasolevatele koostööprojektidele tuginedes muudab EIT väljavalitud partnerlused teadmis- ja innovaaticakogukondade abil püsivamaks ja strateegilisemaks. Teadmis- ja innovaaticakogukonnad võimaldavad maailmatasemel partneritel ühineda uute vormide alusel, optimeerida olemasolevaid vahendeid ning töötada välja uusi ja vajaduse korral avatud innovatsioonimudeleid, jõuda uute, suurema riskiga ja ulatuslikumaid väljakutseid käsitlevate väärtusahelate abil uute äriühinguteni. Liikmesriikides on küll palju tippkeskusi, kuid nad ei saavuta sageli üksi tegutsedes üleilmseks konkurentsivõimeks vajalikku kriitilist massi. Teadmis- ja innovaaticakogukondade ühispaiknemiskeskused pakuvad tugevatele kohalikele osalejatele võimalust luua tihedaid piiriüleseid sidemeid teiste väljapaistvate partneritega, võimaldades neil seega tegutseda ja pälvida tunnustust rahvusvahelisel tasandil.
- Haridusse, teadusesse ja innovatsiooni tehtavate investeeringute mõju suurendamine ning innovatsiooni juhtimise uute viiside katsetamine. EIT tegutseb innovatsiooni katalüsaatorina, luues tehnoloogiliste lahenduste ja teadusuuringute tulemuste kiirema kasutuselevõtu ja kasutamise edendamise ning teadusuuringute tulemuste haridusse viimise kaudu olemasolevale teadusbaasile lisaväärtust. Innovatsioon aitab omakorda kaasa teadusuuringute investeeringute ühitamisele ja võimendamisele ning haridus- ja koolitustegevuse suuremasse kooskõlla viimisele ettevõtjate vajadustega. EIT-le on selleks antud küllaldaselt paindlikkust, et katsetada uusi innovatsioonimudeleid, võimaldades teha selget vahet teadmis- ja innovaaticakogukondade juhtimis- ja rahastamismudelitel ning kohaneda kiiresti avanevatele võimalustele reageerimiseks.
- Talentide piiriülene soodustamine ning ettevõtluse edendamine teadmiste kolmnurga lõimimise kaudu. EIT soodustab inimestest lähtuvat innovatsiooni ning seab oma püüdluste keskmesse üliõpilased, teadustöötajad ja ettevõtjad. Ta pakub uusi ülikoolide ja erasektori vahelisi karjääriühendusi ja liikuvusvõimalusi ning innovaatilisi programme erialaseks arenguks. EIT märgis, mida antakse innovaatilistele magistri- ja doktoriõppeprogrammidele, peaks aitama luua rahvusvaheliselt tunnustatud tippteadmiste kaubamärgi, et meelitada ligi talente nii Euroopast kui ka mujalt. Ettevõtlust soodustatakse uue põlvkonna maailmatasemel üliõpilaste (sealhulgas doktoriõppe üliõpilaste) kaudu, kelle teadmised ja hoiak aitavad muuta ideed äriühinguteks. Neil üliõpilastel on teadmiste kolmnurga lõimimisel eriti tähtis roll.
- Arukas rahastamine võimendamise ning tulemustele ja ettevõtlusele suunatud käsitlusviisi kaudu. EIT tagab 25 % teadmis- ja innovaaticakogukondade eelarvest ning aitab 75 % rahalistest vahenditest hankida paljude erinevate avaliku, era- ja kolmanda sektori partnerite kaudu, esindades ise ettevõtlusalast käsitlusviisi ning võimendades suurte investeeringute ühendamise kaudu nende mõju märkimisväärselt ja ühendades avaliku ja erasektori rahastamisallikaid ühiselt kokkulepitud strateegiate nimel. Teadmis- ja innovaaticakogukonnad kehtestavad sisekorra, et vältida dubleerivat rahastamist siseriiklikul ja EIT tasandil.

Kuna EIT keskendub nii turu- kui ka ühiskondlikule mõjule, järgib ta tulemustele suunatud käsitlusviisi. Teadmis- ja innovaatikakogukonnad tegutsevad nagu äriühingud aasta kaupa koostatava äriplaani alusel, mis hõlmab ulatuslikku tegevuskava alates haridusest kuni ettevõtte loomiseni, koos selgete eesmärkide, vahendite ja tulemuslikkuse põhinäitajatega, mille alusel neid hinnatakse.

1.3. Sünergia ning vastastikune täiendamine muude poliitiliste ja rahastamisalgatustega

Teaduse, innovatsiooni ja kõrghariduse valdkonna vahelisi seoseid tunnustatakse liidu algatustes ja programmides järjest enam. Euroopa, liikmesriikide ja piirkondlikul tasandil on palju võimalusi vastastikku edendavaks tegevuseks. Liidu tasandil tagab aastateks 2014–2020 ette nähtud teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Horisont 2020” strateegiline raamistik selle sünergia täieliku ärakasutamise.

EIT aitab aktiivselt kaasa raamprogrammis „Horisont 2020” seatud eesmärkide saavutamisele ning täiendab eeskätt ühiskondlike väljakutsete käsitlemise kaudu teisi selle valdkonna algatusi. Raamprogrammis „Horisont 2020” osaleb EIT ühiskondlike väljakutsete eesmärgi täitmises, kuid arvestades käsitlusviisi, mis lähtub kõiki eesmarke hõlmavast tõrgeteta koostoimest, edendab ta tulemustele suunatud teadusuuringute ja kiire kasvuga innovaatiliste VKEde asutamise soodustamise kaudu ka tööstusliku juhtpositsiooni eesmärgi täitmist. Samuti aitab ta kaasa tipptasemel teadusbaasi loomise eesmärgi täitmisele ning soodustab sellel eesmärgil erialade- ja sektoritevahelist ning piiriülest liikuvust ning lisab innovaatilistesse kraadiõppeprogrammidesse ettevõtluse ja riski võtmise kultuuri teemad.

EIT aitab sellega oluliselt kaasa raamtingimuste edendamisele, mida on vaja liidu teadusvaldkonna innovatsioonivõime kasutamiseks ja Euroopa teadusruumi lõpuleviimise kiirendamiseks.

Peale selle lisab EIT hariduse iseseisva ja vajaliku mõõtmena liidu teadus- ja innovatsioonipoliitikasse. Innovaatilise ja ettevõtlusele suunatud hariduse kaudu täidab ta teadusuuringute ja innovatsiooniraamistiku ning hariduspoliitika ja -programmide vahel tähtsat ühendavat rolli ning tagab pikaajalise panustamise, mis on vajalik kõrghariduses jätkusuutlike muudatuste tegemiseks. Just uute, erialavaheliste ja -siseste EIT märgistusega kraadide abil, mida annavad osalevad kõrgharidusasutused siseriiklike eeskirjade ja akrediteerimise korra kohaselt, juhib EIT innovatsioonialase hariduse koostööpüüdlusi, millel on selge seos ka Euroopa laiemal kõrgharidusasutuste ajakohastamise tegevuskavaga, edendades sellega Euroopa kõrgharidusruumi.

See võimaldab suurendada ka nimetatud käsitlusviisi ja liidu ühtekuuluvuspoliitika vastastikust toimet, käsitledes innovatsiooni kohalike ja üleilmsete aspektide vahelisi seoseid. Ühispaiknemiskeskused võimaldavad teha piiriülest koostööd ning tänu oma asukohale saavad nad ära kasutada asjaomastes piirkondades pakutavaid rahastamisvõimalusi. Ühispaiknemiskeskused täidavad otsustavat osa teadmis- ja innovaatikakogukonna kui terviku kohalike ja üleilmsete ühenduste tugevdamises ning teevad seda muu hulgas koostöö kaudu eeskätt nende piirkondlike ametiasutustega, mis osalevad piirkondlike aruka spetsialiseerumise strateegiate kavandamises ja elluviimises. Peale selle saaks tugevdada teadmis- ja innovaatikakogukondade ja kohalike klasterorganisatsioonide vahelisi sidemeid, et suurendada VKEde osalemist teadmis- ja innovaatikakogukondade tegevuses. Ehkki sünergia tekkimise võimalused on erinevad ja olenevad teadmis- ja innovaatikakogukonna teemast, näivad paljud liidu algatused ja programmid olevat eriti sobilikud ja võimaldavad saada kasu koostööst ja koordineerimisest. Kuna EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondade kontseptsiooni põhieesmärk on anda lisaväärtust Euroopa olemasolevale tippvõimekusele, püüavad praegused ja tulevased kogukonnad määratluse kohaselt uurida neid sünergia võimalusi sügavuti. Teadmis- ja innovaatikakogukonnad peaksid andma lisaväärtust algatustele, mis asjaomastes valdkondades juba olemas võivad olla, sealhulgas ühise kavandamise algatustele, Euroopa innovatsioonipartnerlustele ning avaliku ja erasektori partnerlustele.

Ühise kavandamise algatused on põhivahend teadusuuringute killustatuse kõrvaldamiseks ning peaksid seega vajaduse korral tagama üleeuroopalise teadmis- ja innovaatikakogukonna teadusbaasi tuuma. Teadmis- ja innovaatikakogukonnad võivad omakorda kiirendada ja soodustada ühise kavandamise algatuste raames saavutatud välja- ja riiklike teadusuuringute tulemuste kasutuselevõttu, vähendades sellega innovatsiooni valdkonna killustatust. Ühised tehnoloogiaalgatused ning äsja loodud avaliku ja erasektori partnerlused panevad aluse ulatuslike tööstuspõhiste teadusuuringute edendamisele ning kiirendavad tähtsamate tehnoloogiavaldkondade arengut. Teadmis- ja innovaatikakogukonnad võivad aidata kiirendada olulisi teadusinvesteeringuid, et edendada tehnosiiret ja tehnoloogiliste lahenduste turustamist ning arendada ettevõtlusalase võimekuse abil olemasolevate äriühingute raames uusi ettevõtteid. Teadmiste kolmnurga käsitlusviisi kaudu täiendab EIT investeeringuid, mida Euroopa Teadusnõukogu teeb maailmatasemel eesliiniuuringutesse, võttes selleks arvesse kogu innovatsiooniahelat alates ideedest kuni kohaldamise ja kasutamiseni ning luues Marie Skłodowska-Curie programmi teadlastele ja programmi „Erasmus +” üliõpilastele lisavõimalusi innovatsiooniks ja ettevõtlusega kokkupuutumiseks, et aidata edendada Euroopa teadusruumi ja Euroopa kõrgharidusruumi arengut.

Tulevased Euroopa innovatsioonipartnerlused loovad üldraamistiku, et hõlbustada pakkumisest ja nõudlusest lähtuvate teadusuuringute ning innovatsioonivahendite ja -meetmete kooskõlastamist ja nendest aruka sünergia tekkimist. Teadmis- ja innovaatikakogukonnad võivad täita Euroopa innovatsioonipartnerlustes olulist osa oma hajutatud olemuse ja vahetu kogemuse ning eriti vajaliku inimkapitali loomise ja peamiste osalejate – ettevõtjate ja teadlaste – õpetamise kaudu. Samuti määravad nad kindlaks raamtingimused ning selgitavad välja asjaomase sektori parimad tavad seoses poliitikavaldkonna, reguleerimis- ja standardimisküsimustega.

Tegelikkuses realiseeruvad sünergiavõimalused teadmis- ja innovaatikakogukonniti ning väljakutsete järgi erinevalt. Praegu arendatakse teadmis- ja innovaatikakogukonna tasandil sidemeid teiste algatustega ning need varieeruvad olenevalt iga kogukonna eripärasest ja teemavaldkonnast. Lisaks peaks EIT tugevdama teadmis- ja innovaatikakogukondade sünergiaid ja koostööd raamprogrammi „Horisont 2020” erinevate sammaste vahel ning muude asjakohaste algatustega, võttes samas nõuetekohaselt arvesse tegevuste kattuvuse ohtu.

Näited teadmis- ja innovaatikakogukonna ning teiste algatuste vahelisest sünergiast (2011. aasta septembri seisuga)

- Kogukonnal EIT *ICT Labs* on sidemed ja tihe koostöö tulevikuinternetti käsitleva avaliku ja erasektori partnerlusega, Artemise ühise tehnoloogiaalgatusega, EUREKA algatustega, nagu ITEA2 (Infotehnoloogia Euroopa Edendamiseks), ja partnerlusega *Trust in Digital Life*. Kasutades liidu rahastatavate teadusuuringu projektide käigus teadmis- ja innovaatikakogukondade katalüsaatoreid, nagu innovatsiooniradar, patendiedendaja ja tehnosiire, suurendab EIT *ICT Labs* nende turumõju. Juurdepääsu tagamise kaudu ühispaiknemiskeskustele saab ta edendada inimeste ja ideede liikumist kogu Euroopas.
- *InnoEnergy* aitab kaasa liidu energiatehnoloogia strateegilise kava täitmisele, osaledes muu hulgas tehnoloogia järelevalvet ja kindlaksmääramist käsitlevas SETISe platvormis ning andes sisendeid Euroopa tööstusalgatustele. Samuti tehakse selle raames koostööd komisjoni Teadusuuringute Ühis keskusega modelleerimisvõimaluste teemaliste stsenaariumide väljatöötamises.
- *Climate-KIC* loob aktiivselt sünergiaid ühise kavandamise algatuste raames asjaomases valdkonnas, sest *Climate-KIC* i innovatsioonitegevuskava ja rakenduskava põhinevad osaliselt ühisel strateegilisel tegevuskaval, mis on määratud kindlaks ühise kavandamise algatuse „Kliima” (kliimateenused ja kohanemine) raames. *Climate-KIC* piirkondlikud innovatsiooni- ja rakenduskogukonnad kujutavad endast esimest üleeuroopalist piirkondlikku innovatsioonimudelit, mis kasutab katsepaikadena piirkondi ning seostab juhtimisvõimekuse ja piirkondlikud tugevused üleilmsete väljakutsetega.

2. EIT rolli edendamine pärast 2013. aastat: prioriteedid

2.1. Majanduskasvu, mõju ja jätkusuutlikkuse edendamine EIT kaudu

Asutamisetapis saadud õppetunnid

Esimeste teadmis- ja innovaatikakogukondade asutamine nõudis palju töö käigus õppimist. Selgus, et teadmis- ja innovaatikakogukond on uus nähtus ning niisuguse kogukonna õigusliku korraldamise ning tema ja tema partnerite vaheliste lepinguliste suhete sõlmimise keerukust alahindasid kõik asjaosalised. Asutamisprotsessi aeglustas asjaolu, et puudusid teadmised juriidilise isiku eri vormide sobivuse kohta. Säilitada tuleks küll alt üles käsitlusviis, mis tagab igale teadmis- ja innovaatikakogukonnale olulisel määral paindlikkust partnerluste korraldamisel, kuid lisajuhiseid ja toetust oleks vaja sobivate õiguslike ettevõtlusvormide kohta. Peale selle tuleks suhtuda tõsiselt väljakutsetesse, mis kaasnevad eri akadeemiliste ja ärikultuuride ühendamise ja ühe juriidilise isiku raames. Seega on oluline, et nii teadmis- ja innovaatikakogukond kui ka EIT jagaksid ühiseid väärtusi. Teadmis- ja innovaatikakogukonnad kujutavad endast institutsioonide valdkonnas peaaegu täiesti uut ja mahukat vormi ning kõik nimetatud kogukonnad on oma omaduste, sealhulgas suuruse ja ülesehituse poolest erinevad. See loob küll palju võimalusi erinevateks innovatsioonimudeliteks, kuid muudab samal ajal kogukondade üldise koordineerimise ja järelevalve keerulisemaks.

EIT peaks tulevikus andma selgemaid juhiseid juba alates valimisprotsessist, et kõik teadmis- ja innovaatikakogukonnad vastaksid ühesugustele strateegilistele põhimõtetele, kuid et samal ajal oleks võimalik kasutada nende ülesehituse, tegevuse ja rahastamise suhtes erinevaid käsitlusviise.

EIT peaks vähendama halduskoormust ning levitama olemasolevate teadmis- ja innovaatikakogukondade parimaid tavasid ja kogemusi uutele teadmis- ja innovaatikakogukondadele. Kolmest praegusest teadmis- ja innovaatikakogukonnast ei piisa, et EIT saaks tagada kriitilise massi kõikide võimaluste ärakasutamiseks, mis tal juhtiva innovatsiooniuuenduseks on.

Lisaks peab EIT olema rohkem kui oma osade summa ning edendada tuleb teadmis- ja innovaatikakogukondadele tegevust.

EIT peab pikas perspektiivis looma selge identiteedi ja ülemaailmse EIT kaubamärgi. Tugeva EIT kaubamärgi edendamine võib hõlmata meetmeid tugeva inim- ja äri võrgustiku loomiseks EIT kogukonna ümber (üliõpilased, vilistlased, koolitajad, ettevõtjad, spetsialistid jne) ning konverentside ja ürituste korraldamist identiteeditunde ja nähtavuse parandamiseks.

EIT teadmiste kolmnurga investorina

EIT püüab nendele õppetundidele tuginedes tugevdada ja edasi arendada oma rolli „investorina”, kes edendab ja võimendab Euroopa teadusuuringute, ettevõtluse ja kõrghariduse valdkonna olemasolevaid tippkeskusi ning soodustab nende vahelisel pikaajalist süsteemset koostööd teadmis- ja innovaatikakogukondade kaudu.

EIT kui investori kontseptsioonis keskendutakse parimate strateegiliste võimaluste väljaselgitamisele ning maailmatasemel partnerluste kogumi – teadmis- ja innovaatikakogukondade – väljavalimisele nende elluviimiseks. Sellest kontseptsioonist lähtudes jagab EIT teadmis- ja innovaatikakogukondadele nende varasemate tulemuste ja nende äriplaanis kavandatud tegevuste alusel iga-aastasi toetusi, järgides selget ja läbipaistvat menetlust. Äriplaani hindamisel on toeks sõltumatud väliseksperdid. Sellega seoses ei peaks EIT mitte üksnes seadma üldisi suundi ja looma tulevikukujutlusi, vaid tagama teadmis- ja innovaatikakogukondadele ka asjakohased rahalised vahendid ning kontrollima nende tegevust. Samal ajal võimaldatakse teadmis- ja innovaatikakogukondadele olulisel määral paindlikkust, et määrata kindlaks oma tegevuskava, strateegia ja korraldus, viia ellu oma tegevust, kaasata vajalikke talente ning leida vahendeid.

EIT poolt teadmis- ja innovaatikakogukondadesse tehtud investeeringute tasuvust mõõdetakse selle põhjal, kui palju saab neist reaalset kasu Euroopa majandus ja ühiskond üldiselt – selleks on näiteks uute ettevõtete, toodete ja teenuste loomine praeguste ja tulevaste turgude jaoks, paremate oskustega ettevõtlikud inimesed, uued ja ligitõmbavamad töökohad ning nii kogu liidust kui ka välismaalt pärit talentide ligimeelitamine ja hoidmine.

Seda arvestades tuleb EIT-l luua selge järelevalve- ja hindamissüsteem, mille keskmes on saavutused, tulemused ning majandusliku ja ühiskondliku mõju tekitamine ning nende võrdlemine parimate rahvusvaheliste tavadega. Tasakaalustatud järelevalvesüsteemi loomine, et hinnata EIT mõju teadmis- ja innovaatikakogukondade kaudu, EIT kui organisatsiooni tulemuslikkust ja EIT osa raamprogrammis „Horisont 2020”, on selles suunas liikumiseks prioriteetne.

Olulist osa täidab siinkohal ka EIT kui organisatsiooni tõelise identiteedi väljatöötamine ühiste väärtuste alusel koostöös teadmis- ja innovaatikakogukondadega. Kõikidel teadmis- ja innovaatikakogukondadel ning nende partneritel on küll oma organisatsiooniline identiteet ja väärtused, kuid nad jagavad ka väärtusi, mis EITd ja neid ühendavad. Need teemad on: tipp-tase kogu teadmiste kolmnurgas; kõrgtasemel oskustega ja ettevõtlikud inimesed; pikaajaline piiri-, valdkondade- ja sektoriülene koostöö; ning keskendumine ühiskondlikule ja majanduslikule mõjule. Niisugune identiteet parandab ka EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondade nähtavust ja mainet.

2.1.1. Praeguste teadmis- ja innovaatikakogukondade kasvu edendamine ja mõju suurendamine

EIT toetab aktiivselt esimest kolme teadmis- ja innovaatikakogukonda, et parandada nende võimekust ja mõju ning nende osa raamprogrammi „Horisont 2020” eesmärkide saavutamisel. Aja jooksul laiendavad nad oma tegevusalasid, et kasutada ära uusi turu- või ühiskondlikke võimalusi ja kohaneda muutuva ülemaailmse keskkonnaga. Niisuguse arengu toetamiseks määrab EIT avatud ja läbipaistval viisil ning tihedas koostöös iga teadmis- ja innovaatikakogukonnaga ja enda esitatud soovitude alusel kindlaks nende vajadustest lähtuvad kaasrahastamisstrateegiad, mis samal ajal toetavad ka EIT strateegilist tegevust.

Teadmis- ja innovaatikakogukonnad peaksid edaspidigi olema paindlikud partnerlused ja avatud uutele partneritele kogu Euroopast nende tipp-taseme alusel, kuid vajaduse korral valmis ka sõlmitud partnerlussidemeid katkestama. Teadmis- ja innovaatikakogukond peaks kasutama ära nii olemasolevaid kui ka potentsiaalseid tippvõimekuse võimalusi, kui need loovad lisaväärtust, ning kaasama praegustesse ühispaiknemiskeskustesse uusi partnereid, edendama igas teadmis- ja innovaatikakogukonnas ühispaiknemiskeskuste ülest tööd või looma koguni uusi keskusi, kuid säilitama samal ajal teadmis- ja innovaatikakogukonna partnerluse keskendatuse, lihtsuse ja juhitavuse.

Teadmis- ja innovaatikakogukonna parimate tulemuste saavutamiseks on samavõrd tähtis ka koostöö ja konkurentsi vaheline hea tasakaal. EIT soodustab teadmis- ja innovaatikakogukondade osalemist nende üleses töös valdkondades, mis pakuvad häid võimalusi sünergia tekkeks, nt ühistes kutsealase arengu kursustes, ühises teadusuuringute alases tegevuses, magistri- ja doktoriõppeprogrammides või teadlaste ja ettevõtjate teadmis- ja innovaatikakogukonnaüleses liikuvuses. Samal ajal soodustab EIT teataval määral konkurentsi, et teadmis- ja innovaatikakogukonnad keskendusid jätkuvalt tulemustele ja mõjule ning rakendaksid mahajäämuse korral asjakohaseid meetmeid.

Teadmis- ja innovaatikakogukonnad ei toetu mitte üksnes oma partnerite tipptasemel teadusbaasile, vaid on ka EIT haridusalaste ülesannete edendamise ja täitmise eestvedajad. Eesmärgiks on anda inimestele hariduse kaudu üleilmse teadmistepõhise majanduse ja ühiskonna jaoks vajalikud oskused, teadmised ja hoiak, sealhulgas ettevõtlik ellusuhtumine. Selleks edendab EIT aktiivselt muu hulgas EIT märgistusega kraade ning kontrollib nende kvaliteetset ja sidusat rakendamist teadmis- ja innovaatikakogukondades. Selles tegevuses kasutavad nad palju vastastikuseid eksperdihinnanguid ning loovad sidemeid liikmesriikide ja rahvusvaheliste kvaliteedi tagamise asutustega. See suurendab EIT märgistusega kvalifikatsioonide riiklikku ja rahvusvahelist tunnustamist ja mainet ning muudab need üleilmsetel liigitõmbavamaks, suurendades sellega vilistlaste tööalast konkurentsivõimet, ning loob samal ajal platvormi rahvusvaheliseks koostööks. Edaspidi julgustatakse teadmis- ja innovaatikakogukondi mitte piirduma oma haridusalases tegevuses üksnes kraadiõppega, vaid mitmekesistama õppeviise, et pakkuda arvukamaid innovaatilisi kutsealase arengu võimalusi, mis hõlmaks ka juhtimiskoolitust, sihtotstarbelisi kursusi (sealhulgas kutsealaseid koolituskursusi) ja suvekursusi ning praktikat teadmis- ja innovaatikakogukondades ja nende partnerite juures.

Teadmis- ja innovaatikakogukonna haridusalase tegevuse mõju parandamiseks ja suurema hulga inimesteni jõudmiseks võivad nad kavandada eksperimendi korras ülikoolikursuste kaug- ja e-õppe mooduleid või koolidele ettenähtud programme.

EIT

- julgustab teadmis- ja innovaatikakogukondi arendama mitmekesisemaid haridus- ja koolitustegevusi ja pakkuma nendealast nõustamist ning suurendama teadlikkust kõnealuste tegevuste olemasolust;
- kehtestab teadmis- ja innovaatikakogukondade toetuste protsentuaalse osa eraldamiseks järk-järgult konkurentsivõimelised läbivaatusmehhanismid, mis põhinevad nende kogukondade äriplaanidel ja tulemustel ning mille puhul võetakse arvesse asjaolu, et kogukonnad arenevad eri kiirusel;
- soodustab teadmis- ja innovaatikakogukondade ühistegevuste väljatöötamist horisontaalsetes küsimustes;
- kehtestab EIT märgistusega kvalifikatsioonide jaoks vastastikuste eksperdihinnangute süsteemi ning loob sidemed liikmesriikide ja rahvusvaheliste kvaliteedi tagamise asutustega, et edendada ühtset lähenemisviisi.

2.1.2. Uute teadmis- ja innovaatikakogukondade loomine

Mõju suurendamiseks ja innovatsiooni soodustamiseks ühiskondlike väljakutsete uutes valdkondades loob EIT järk-järgult juurde uusi teadmis- ja innovaatikakogukondi. Sealjuures järgib ta pideva arengu kursi ning tagab sellega, et eelmistes voorudes saadud kogemusi võetakse nõuetekohaselt arvesse ning et teadmis- ja innovaatikakogukondi loodaks ainult nendes valdkondades, kus on selged innovatsioonivõimalused ja olemas tippvõimekus, millele toetuda. Seetõttu luuakse perioodil 2014–2020 uusi teadmis- ja innovaatikakogukondi kolmes etapis. Tingimusel, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1291/2013⁽¹⁾ artikli 32 lõikes 2 ette nähtud EIT tegevuse läbivaatamine annab positiivse tulemuse, algatatakse 2014. aastal taotlusvoor kahe teadmis- ja innovaatikakogukonna jaoks, 2016. aastal veel üks taotlusvoor kahe teadmis- ja innovaatikakogukonna jaoks ning lõpuks 2018. aastal taotlusvoor ühe teadmis- ja innovaatikakogukonna jaoks, mille tulemusel on perioodil 2014–2020 kokku kaheksa teadmis- ja innovaatikakogukonda (mis tähendab 35–45 ühispaiknemiskeskuse loomist kogu liidus). Teadmis- ja innovaatikakogukondade valikuprotsess tugineb suurel määral teadmis- ja innovaatikakogukondade esimese etapi protsessi tulemusel omandatud teadmiste positiivsetele tulemustele ning EIT ja loodud teadmis- ja innovaatikakogukondade kohta tehtud põhjalikule välis hinnangule, mis hõlmab muu hulgas teadmis- ja innovaatikakogukondade majandusliku ja ühiskondliku mõju analüüsi ja hinnangut selle kohta, mil määral aitavad nad täita EIT eesmärki suurendada liidu ja liikmesriikide innovatsioonivõimet, ning samuti arvestatakse raamprogrammi „Horisont 2020” hindamise tulemusi, kui need on olemas.

Uued teadmis- ja innovaatikakogukonnad luuakse valdkondades, millel on tõeline innovatsioonipotentsiaal. EIT aitab sellega täielikult täita liidu poliitika laiemaid eesmärke, eriti raamprogrammi „Horisont 2020” omi, mille raames on välja toodud terve rida suuri ühiskondlikke väljakutseid, ning rakendada progressi võimaldavaid ja tööstustehnoloogiad. Eesmärk on luua teadmis- ja innovaatikakogukonnad teemavaldkondades, mida saab nende ulatuse ja keerukuse tõttu käsitleda üksnes eriala-, piiri- ja sektoriülese käsitlusviisi abil. Teemavaldkondade valik peab seetõttu lähtuma põhjalikust analüüsist, et selgitada välja, kas teadmis- ja innovaatikakogukond loob selles tõelist lisaväärtust ning avaldab head mõju majandusele ja ühiskonnale.

Euroopa Komisjon on kasutanud selle analüüsi tegemiseks menetlust, mis on ette nähtud teadmis- ja innovaatikakogukondade tulevaste teemade objektiivseks hindamiseks. Üheks lähtepunktiks oli strateegilise innovatsioonikava projekt, mille EIT juhatus esitas komisjonile juunis 2011. Samal ajal määrati kindlaks selged kriteeriumid, mis võimaldavad hinnata iga tulevase teemavaldkonna innovaatilist potentsiaali. Kriteeriumide asjakohasust kontrolliti avaliku arutelu kaudu, milles osales kogu teadmiste kolmnurga laiem innovaatikakogukond. Selle protsessi tulemuseks olid järgmised kriteeriumid:

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013 määrus (EL) nr 1291/2013, millega kehtestatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Horisont 2020” aastateks 2014–2020, (Vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 104.).

- Euroopa oluliste majanduslike ja ühiskondlike väljakutsete käsitlemine ning strateegia „Euroopa 2020” tegevuskava elluviimisele kaasaaitamine;
- ühtimine ja kooskõla nii liidu asjakohaste poliitikavaldkondadega kui ka raamprogrammi „Horisont 2020” ja programmi „Erasmus+” algatustega;
- võime kaasata investeringuid ja tagada ettevõtlussektori pikaajaline osalus; turu olemasolu oma toodete jaoks või võime luua uusi turgusid;
- võime avaldada püsivat ja süsteemset mõju, mida mõõdetakse uute ettevõtlike haritud inimeste, uute tehnoloogiate, uute ettevõtete ja kõrget kvalifikatsiooni nõudvate töökohtade põhjal;
- võime ühendada üle kogu Euroopa kriitiline mass teaduse, hariduse ja innovatsiooni valdkondade maailmatasemel sidusrühmasid, mis vastasel juhul ei ühineks, sealhulgas ka koostöö tegemine väljaspool Euroopat asuvate partneritega;
- vajadus kasutada erialadevahelist käsitlusviisi ja julgustada kõrgharidusasutusi töötama välja uut tüüpi erialadevahelisi õppeprogramme;
- võime kaotada olulisi innovatsiooni puudujääke, nagu Euroopa paradoksi probleem, st et on valdkondi, milles Euroopal on tugev teadusbaas, kuid mille innovatsioonisuutlikkus on nõrk.

EIT projektis ja laiema sidusrühma poolt esitatud teemade hindamine näitas selgelt, et mõju, mida teadmis- ja innovaatikakogukonna asutamine võiks avaldada, on erinev. Seetõttu jäeti mitu teemat täielikult kõrvale; teisi teemasid täpsustati, et need vastaksid paremini asjaomase valdkonna eripäradele nii Euroopa kui ka maailma kontekstis.

Uue teadmis- ja innovaatikakogukonna loomisega on võimalik luua enim lisaväärtust olemasolevatele meetmetele ning anda innovatsioonile tõeline tõuge järgmistes teemavaldkondades:

- Innovatsioon tervislike eluviiside ja aktiivsena vananemise jaoks
- Toorained – säästev uurimine, kaevandamine, töötlemine, ringlussevõtt ja asendamine
- Tulevikutoit – säästev tarneahel alates ressurssidest kuni tarbijateni
- Lisaväärtusega tootmine
- Linnaline liikuvus

Täpsem teave iga teema kohta on esitatud dokumendi lõpus asuvatel teabelehtedel ⁽¹⁾.

Nende teemade alusel on EIT-l õigus otsustada ise tulevase teadmis- ja innovaatikakogukonna valikuprotsessi üle. Teadmis- ja innovaatikakogukondade tulevaste taotlusvoorude edukus sõltub suurel määral selgetest juhistest ootuste ja nõuete kohta ning tähtjast, mis taotlejatele antakse, et nad jõuaksid enne pakkumise esitamist end nii õiguslikult kui ka rahaliselt organiseerida. Teadmis- ja innovaatikakogukonnad valitakse EIT määruuses määratletud üksikasjalike kriteeriumide alusel, mille üldpõhimõteteks on tipptasemel saavutused ja orienteeritus innovatsioonile. Iga väljavalitud teadmis- ja innovaatikakogukond peab näitama, kuidas ta tekitab asjaomasel valdkonnas suurimat mõju, ja toetama oma strateegia jätkusuutlikkust.

⁽¹⁾ Teabelehtedel on võetud kokku analüüsid teadmis- ja innovaatikakogukonna loomise olulisuse ja lisaväärtuse andmise kohta kavandatud teemavaldkonnas. Esitatud on hinnanguline teave selle kohta, mida teadmis- ja innovaatikakogukond võiks konkreetses valdkonnas teha, kuid ei ole täpselt kirjeldatud tulevase teadmis- ja innovaatikakogukonna tegevusi ega töömeetodeid.

Pidades silmas vajadust kasutada uute teadmis- ja innovaatikakogukondade asutamisel järk-järgulist lähenemisviisi, võeti kolme etapi teemade valikul aluseks valdkonna arengutase, võimalik ühiskondlik ja majanduslik mõju ning võime tekitada sünergia teiste algatustega. 2014. aasta etapi teemad on:

- Innovatsioon tervislike eluviiside ja aktiivsena vananemise jaoks
- Toorained – säästev uurimine, kaevandamine, töötlemine, ringlussevõtt ja asendamine

2016. aasta etapi teemad on:

- Tulevikutoit – säästev tarneahel alates ressurssidest kuni tarbijateni
- Lisaväärtusega tootmine

2018. aasta etapi teema on:

- Linnaline liikuvus

EIT

- valmistab teadmis- ja innovaatikakogukondade iga etapi jaoks ette valikumenetluse, mis jätab teadmis- ja innovaatikakogukonna taotlejatele piisava aja taotluse koostamiseks;
- algatab taotlusvoorud viie uue teadmis- ja innovaatikakogukonna jaoks järgmiselt: 2014. aastal taotlusvoor kahe uue teadmis- ja innovaatikakogukonna jaoks tervislike eluviiside ja aktiivsena vananemise ning toorainete teemal, 2016. aastal taotlusvoor kahe uue teadmis- ja innovaatikakogukonna jaoks tulevikutoitu ja lisaväärtusega tootmise teemal ning 2018. aastal taotlusvoor ühe uue teadmis- ja innovaatikakogukonna jaoks linnalise liikuvuse teemal;
- annab endast parima tagamaks, et tulevastest teadmis- ja innovaatikakogukondade valikumenetlustest teavitatakse võimalikult paljusid potentsiaalselt huvitatud isikuid;
- tagab, et tulevaste teadmis- ja innovaatikakogukondade valikumenetluse raamtingimused soodustavad optimaalse tulemuse saavutamist, andes selleks selged juhised nõuete ja menetluste kohta ning pakkumise esitajatele piisavalt aega partnerluse korraldamiseks.

2.2. EIT mõju suurendamine

Innovatsiooni soodustamine kogu liidus

Esialgses etapis keskendus EIT peamiselt teadmis- ja innovaatikakogukondade loomisele. Ehkki olemasolevate tippkeskuste edendamine on EIT konkreetne eesmärk, tuleb EIT-l tagada, et ta tegevus oleks kasulik ka liidu nendes valdkondades, mis teadmis- ja innovaatikakogukondadega otseselt seotud ei ole. Seepärast on EIT jaoks väga oluline edendada aktiivselt parimate tavade levitamist teadmiste kolmnurga loomimise nimel, et kujundada ühist innovatsiooni ja teadmiste jagamise kultuuri.

EIT-l tuleb tulevikus tegutseda selle nimel, et muuta teadmis- ja innovaatikakogukonna kogemused mõistetavaks ja ülekantavaks ning kujundada sellest kontseptsioon, millest võetakse eeskujuna nii Euroopas kui ka mujal. Parimate tavade väljaselgitamise, analüüsimise ja jagamisega ning teadmis- ja innovaatikakogukondade uute juhtimis- ja rahastamismudelitega püüab EIT tagada, et EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondade tekitatud teadmisi levitatakse ning kasutatakse inimeste ja institutsioonide huvides, sealhulgas nende huvides, kes teadmis- ja innovaatikakogukondades otseselt ei osale.

Samuti püüab EIT suurendada oma nähtavust kogu liidus. Tuleks kasutada kõiki asjakohaseid kommunikatsioonivahendeid ja -kanaleid, et tagada piisav juurdepääs teabele EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondade toimimise ja tegevusalade kohta.

EIT võib täita otsustavat osa teadmis- ja innovaatikakogukondade erinevate käsitlusviiside ühendamisel ning teha nii, et neid saaks kanda edasi ka valdkondadesse, mille innovatsioonivõime on väike ja mis muidu EIT kogemusi kasutada ei saaks. Niisuguse abistava tegevusega kiirendatakse tänu EIT kasulikele kogemustele nimetatud valdkondade innovatsioonivõime arengut. Kõnealuse tegevuse tulusus võib olla väga suur, sest selle aluseks on teadmis- ja innovaatikakogukondade töö.

Kõrgharidusasutuste, teadusasutuste, äriühingute ning muude sidusrühmade organisatsioonide partnerlustele suunatud piirkondliku innovatsioonikava kasutuselevõtmine annab konkreetse mehhanismi parimate tavade levitamiseks ning teadmis- ja innovaatikakogukondade tegevuses osalemise laiendamiseks.

Niisugune kava annab väljastpoolt teadmis- ja innovaatikakogukondi pärit osalejatele mitte üksnes võimaluse omandada kogemusi ja edendada suhtlemist teadmis- ja innovaatikakogukondadega, vaid ka stiimulid kasutada täielikult ära teadmisi ja oskusteavet, mille nad on saanud teadmis- ja innovaatikakogukondadega mitteseotud valdkondades, edendades seeläbi innovatsioonivõimet kogu liidus. Lisaks tuleb piirkondlikus innovatsioonikavas osalejatel demonstreerida selget teemale vastavust, viidates asjakohastele piirkondlikele innovatsioonikavadele ja eelkõige aruka spetsialiseerumise strateegiatele, et tagada strateegiline mõju.

Kava viivad teadmis- ja innovaatikakogukonnad ellu vabatahtlikkuse alusel ning vajaduse korral EIT toetusel. Osalejad valitakse välja avatud ja läbipaistva menetluse alusel, mida haldavad teadmis- ja innovaatikakogukonnad.

Piirkondliku innovatsioonikava alusel läbi viidavad tegevused määravad kindlaks teadmis- ja innovaatikakogukonnad. Need tegevused võivad hõlmata struktureeritud liikuvusmeetmeid, et tagada väljastpoolt teadmis- ja innovaatikakogukondi pärit talentidele – üliõpilastele, teadlastele, õppejõududele ja ettevõtjatele, vaatamata nende vanusele ja soole ning karjääritasandile – võimalus osaleda teadmis- ja innovaatikakogukondade tegevuses.

Kui piirkondlikus innovatsioonikavas osalejad kasutavad piirkondlikus innovatsioonikavas osalemiseks peamiselt muid rahastamisallikaid, sealhulgas riiklikku rahastamist, struktuurifonde ja omavahendeid, siis EIT võib soodustada piirkondliku innovatsioonikava elluviimist teadmis- ja innovaatikakogukondade poolt struktureeritud liikuvusmeetmete rahastamisega osana oma levitamise- ja teavitustegevuse programmist.

Peamised õppimist soodustavad EIT tasandi tegurid on järgmised: innovatsioonipõhised tipptasemel teadusuuringud uute ettevõtete ja ettevõtlusmodelite loomiseks, sealhulgas võimalus VKEdele ja avalik-õiguslikele asutustele innovatsioonis aktiivsemalt osaleda, intellektuaalomandi haldamine ja intellektuaalomandi jagamise uued lähenemisviisid, ettevõtlus ja multidistsiplinaarse hariduse uued integreeritud vormid; innovaatilised juhtimis- ja finantsmudelid, mis põhinevad avatud innovatsiooni kontseptsioonil või mis kaasavad ametiasutusi. See võimaldab EIT-1 olla teistele eeskujuks ja Euroopa innovatsioonimaastiku teerajajaks ning saada rahvusvaheliselt tunnustatud maailmatasemel innovatsiooniasutuseks.

Talentide soodustamine ja ligimeelitamine

Andekad inimesed on eduka innovatsiooni süda. EIT üks esmaseid ülesandeid on anda andekatele inimestele võimalus kasutada täielikult ära oma potentsiaal ning luua nende viljakaks tegutsemiseks soodne keskkond. Niisuguseid keskkondi loob EIT teadmis- ja innovaatikakogukondade kaudu, kuid tal tuleb neid täiendada strateegiatega, mille abil meelitada ligi ja kaasata parimaid talente väljastpoolt teadmis- ja innovaatikakogukondi.

EIT etendab konkreetset rolli ka väljastpoolt liitu pärit talentide ligimeelitamises. Usaldusväärse kaubamärgi ja oluliste rahvusvaheliste partneritega soodsate strateegiliste sidemete loomise abil võib EIT muuta teadmis- ja innovaatikakogukondade partnerid ligitõmbavamaks. EIT peaks tihedas koostöös teadmis- ja innovaatikakogukondadega töötama välja jõulise rahvusvahelise strateegia, et selgitada välja asjaomased kontaktisikud ja võimalikud partnerid ning looma nendega sidemed. Seda arvestades peaksid EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukonnad kasutama täielikult ära liidu asjaomaseid algatusi, nagu liidu teadustegevuse, hariduse, koolituse ja noortega seotud programmid, sealhulgas programm „Erasmus+” ja Marie Skłodowska-Curie nimeline meede, ning muid liidu tasandi liikuvusalgatusi. Lisaks saab EIT soodustada teadmiste jagamist, juhendamist ja võrgustike loomist, julgustades muu hulgas looma EIT vilistlaste võrgustikku.

EIT püüab leida andekaid inimesi ja suurepäraseid ideid ka muude meetmete abil, näiteks korraldab ideevõistlusi ja annab välja innovatsiooniahindu kas omaalgatuslikult või koostöös maailma juhtivate partneritega.

EIT

- ergutab osalemist teavitustegevuses ning toetab teadmis- ja innovaatikakogukondi vajaduse korral seoses piirkondliku innovatsioonikavaga;
- loob veebipõhise vahendi või kohandab olemasolevat vahendit vastavalt vajadustele, et tagada platvorm teadmiste jagamiseks ning EITga seotud võrgustike loomiseks;
- kujundab ja toetab toimivat ja tugevat EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondade haridus- ja koolitustegevuste vilistlaste („EIT vilistlased”) võrgustikku;

- loob süsteemi, mis võimaldab muuta teadmis- ja innovaatikakogukondade kogemused ja edulood liidu üldisele innovaatikakogukonnale ja ka teistele kättesaadavaks. Selle raames võidakse luua EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukonna haridus- ja koolitustegevuse õppematerjalide varamu, millele on kõigil juurdepääs;
- tagab erasektori, sealhulgas VKEde tugeva osaluse teadmiste kolmnurgas.

2.3. Uued rakendusmehhanismid ja tulemustele suunatud järelevalve

Tõhusate tulemuste ja murrangute saavutamiseks innovatsiooni valdkonnas ning äriühingute kaasamiseks tuleb EIT-l läbida vastutustundlik ja arusaadav lihtsustamisprotsess. EIT-l on piisavalt mänguruumi oma paindlikkuse ärakasutamiseks, et võtta täiendavaid meetmeid lihtsustamiseks.

EIT kui teadmis- ja innovaatikakogukonna „investori” seisukoha järgi on lihtsustamine paindlik protsess, mis on põimitud EIT tööga ning on tema kui teadmis- ja innovaatikakogukondade toetaja rolli lahutamatu osa. Selleks püüab ta kohandada, parandada ja ühtlustada oma järelevalve-, aruandlus- ja rahastamisprotsesse ning otsib pidevalt lihtsamaid lahendusi, mis aitaksid teadmis- ja innovaatikakogukondadel tulla toime uute tekkivate vajadustega ja suurendada oma mõju.

Teadmis- ja innovaatikakogukonnad annavad väga hea võimaluse innovatsiooni rahastamise ja juhtimise uute käsitlusviiside katsetamiseks. Teadmis- ja innovaatikakogukondade eksperimentide ja kogemuste kaudu rakendab EIT lihtsustamiskava niisugustes valdkondades nagu lepingulised kohustused, lihtsustatud aruandlus, ühekordsed maksed ja kindlad määrad, et vähendada teadmis- ja innovaatikakogukondade halduskoormust.

Komisjon jälgib hoolikalt, kas EIT suudab kooskõlas omaenda lihtsustamiskavaga rakendada teadmis- ja innovaatikakogukondade rahastamises ja juhtimises võimalikult lihtsaid kokkuleppeid ja põhimõtteid. Saadud kogemusi – sealhulgas ebaõnnestumisi – jagatakse tulevaste teadmis- ja innovaatikakogukondade, liidu programmide ja raamprogrammi „Horisont 2020” projektidega.

Komisjon on suurendanud oma jõupingutusi EIT toetamisel tulemustele suunatud kindla ja tugeva järelevalvesüsteemi loomisel. See järelevalvesüsteem tagab EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondade täieliku aruandluskoostuse, tulemuste kvaliteedi ja osalemise raamprogrammi „Horisont 2020” prioriteetide saavutamisel ning pakub samal ajal teadmis- ja innovaatikakogukondadele tegevuses piisaval määral paindlikkust ning avatust uutele ideedele ja partneritele. See võimaldab EIT-l arendada välja oskuse koguda ja analüüsida teadmis- ja innovaatikakogukonna tulemusi, sealhulgas rahastamisallikaid, mõõta EIT tulemuslikkust oma eesmärkide täitmisel ning võrrelda EIT-d ning teadmis- ja innovaatikakogukondi parimate Euroopa ja rahvusvaheliste tavade taustal.

Süsteem luuakse paindlikul viisil ja vajaduse korral kohandatakse seda vastavalt EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondade tegevusalade arengule ja suurenevale arvule. Järgides sõltumatu välishindamise soovitusi ja raamprogrammi „Horisont 2020” üldisi järelevalvesätteid, on komisjon teinud koos EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondadega ettepaneku luua tulemustele suunatud EIT tulemuslikkuse järelevalve süsteem, mis käsitleb nelja tegevustasandit.

- Raamprogrammi „Horisont 2020” tasand: regulaarne järelevalve EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondade osalemise üle raamprogrammi „Horisont 2020” eesmärkide saavutamisel.
- EIT tasand: EIT kui tõhusa ja tulemusliku liidu organi tulemuslikkuse hindamine. Mõõtmise aluseks on teadmis- ja innovaatikakogukondadele antav toetus, tema teavitus-, levitamis- ja rahvusvahelise tegevuse intensiivsus ja ulatus ning lihtsustatud menetluste rakendamise võime.
- Teadmis- ja innovaatikakogukondade vaheline tasand: järelevalve kõikide teadmis- ja innovaatikakogukondade osalemise üle eraldiseisvas mehhanismis (nt EIT tulemustabelis) kindlaks määratud strateegiliste eesmärkide saavutamisel.
- Teadmis- ja innovaatikakogukonna tasand: iga teadmis- ja innovaatikakogukonna tulemuslikkuse järelevalve kogukonna äriplaanis sätestatud konkreetsete eesmärkide ja tulemuslikkuse põhinäitajate alusel. Teadmis- ja innovaatikakogukondadel on erinevad ärimudelid ja turud ning seega ka erinevad tööstusliku tulemuslikkuse põhinäitajad, millel on keskne roll iga teadmis- ja innovaatikakogukonna edukal haldamisel.

EIT

- koostab lihtsustamiskava, mis sisaldab muu hulgas edukuse hindamise näitajaid, ning annab iga-aastase tegevusaruande kaudu komisjonile ülevaate selle rakendamise tulemuslikkuse kohta; tagab, et uusi lihtsustamismeetmeid levitatakse kogu liidus ja et neist teavitatakse ka teisi liidu algatusi;

- loob koostöös komisjoni ning teadmis- ja innovaatikakogukondadega tervikliku süsteemi, mille abil jälgitakse EIT panust raamprogrammi „Horisont 2020”; mõju, mida EIT omab enda ning teadmis- ja innovaatikakogukondade tegevuse kaudu; ning teadmis- ja innovaatikakogukondade tulemusi. EIT annab kõikidest järelevalvetegevustest aru oma iga-aastases tegevusaruandes, mis saadetakse Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

3. Tõhus otsuste tegemine ja töökorraldus

EIT juhtimisstruktuur hõlmab teadmis- ja innovaatikakogukondade alt üles käsitlusviisi ning EIT tasandi strateegilisi suuniseid. Seetõttu peavad EIT otsuste tegemise aluseks olema tõeliselt strateegilised põhimõtted, tõhusad rakendusmehhanismid ning teadmiste kolmnurgas osalejate süsteemne kaasamine kogu Euroopast.

EIT juhtimismudel on tõestanud oma tildist väärtust. Algetapil saadud kogemused näitavad, et EIT otsustus- ja rakendusmehhanismide tõhusust on siiski võimalik suurendada. Strateegiliste otsuste tegemise eest vastutava EIT juhatuse ja rakendamise eest vastutava EIT peakorteri vaheline suhe tuleb täpsemalt määratleda ja seda tuleb tõhusamaks muuta. EIT peakorteril tuleb määrata kindlaks olulised valdkonnad, mille raames EIT peaks teadmis- ja innovaatikakogukondi toetama, et saavutada tasakaal toetamise ja järelevalve vahel. Juhatusel tuleb paremini tagada, et strateegilistes otsustes võetakse asjakohaselt arvesse teadmis- ja innovaatikakogukondade ning laiemal innovaatikakogukonnal kogemusi. Samuti peaks EIT olema jätkuvalt aruandekohustuslik nõukogu ja liikmesriikide ees.

3.1. EIT otsuste tegemise lihtsustamine ja selgemaks muutmine

EIT juhatuse määrab kindlaks EIT strateegilise suuna ja teadmis- ja innovaatikakogukondade raamtingimused ning loob EIT liikmete kaudu sidemed valdkonna sidusrühmadega. EIT äriemeelse käsitlusviisi kohaselt peab otsuste tegemine toimuma tõhusalt, kiiresti ja sihipäraselt.

Määravateks teguriteks on sealjuures juhatuse suurus ja koosseis ning menetluskord. Põhimõte, et juhatusse kuuluvad sõltumatud liikmed ja vähesed teadmis- ja innovaatikakogukondi esindavad valitud liikmed, on tõestanud oma väärtust ning võimaldab koguda eksperditeadmisi kogu teadmiste kolmnurgast. Esialgne mudel, mille kohaselt kuulus juhatusse 18 valitud liiget, kellele hiljem lisandus veel neli teadmis- ja innovaatikakogukonna esindajat, osutus piiratuks. Juhatuse liikmete arvu vähendamine muudab otsuste tegemise tõhusamaks ja vähendab halduskulusid.

Tõhusust aitab suurendada ka see, kui EIT juhatuse keskendub uuesti oma kesksele rollile – strateegilisele juhtimisele. Sidusust liidu muude algatustega saab parandada sisutihedamate konsultatsioonide abil Euroopa Komisjoniga EIT kolmeaastase tööprogrammi üle. Teave EIT ja teadmis- ja innovaatikakogukondade kohta EIT kolmeaastases tööprogrammis võimaldab hinnata ja tagada täiendavust raamprogrammi „Horisont 2020” muude osade ning muude liidu poliitiliste strateegiate ja vahenditega. Kõik need muudatused on lisatud määrusesse (EÜ) nr 294/2008.

EIT juhatuse otsuseid rakendab EIT peakorter EIT tegevuse eest vastutava direktori juhtimisel. Seda tehes peegeldab peakorter EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondade tulemustele suunatud olemust ning on menetluskorra lihtsustamise tõukejõud. Samal ajal parandab EIT peakorter võimet töötada süsteemselt läbi teadmis- ja innovaatikakogukondadest saadud teadmisi ning muuta need üldise innovaatikakogukonna huvides kättesaadavaks. Aja jooksul kujuneb EIT peakorterist rikkalik parimate tavade varamu ning poliitikakujundajate jaoks väärtuslikke teadmisi omav partner.

Andekate spetsialistide ligimeelitamine ja hoidmine on EIT peakorteri jaoks keeruline väljakutse. Tagamiseks EIT haldusaparaadile parima ande ja oskustega spetsialistid, koostab ta selge personalistrateegia, mis hõlmab muu hulgas ka muid võimalusi kui ainult otsene töösuhe – näiteks lähetust ja ajutist töösuhet – ning millega edendatakse pidevat töötajate ja praktikantide vahetamist nii liidu kui ka kogu maailma väljapaistvate innovatsiooni-, teadus- ja haridusasutustega.

EIT

- tagab arukale personalistrateegiale toetudes – mis hõlmab muu hulgas institutsioonisiseste ja -väliste ekspertideadmiste süsteemset kasutamist – ning sisejuhtimise korra abil EIT kui institutsiooni kujunemise innovaatilise juhtimise eeskujuks;

- võtab konkreetseid meetmeid, et edendada avatuse ja läbipaistvuse kultuuri.

3.2. Teadmis- ja innovaatikakogukondadesse investeerimine: EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukonna vahelised suhted

EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondade vahelised sidemed ei taga mitte ainult raamistikku nimetatud kogukondade tulemuslikuks tööks, vaid on ka vastastikuse õppimise aluseks ning võimaldavad EIT-l täita innovaatiliste mudelite katsetaja rolli. Selleks et luua teadmis- ja innovaatikakogukondadele asjakohased raamtingimused, tuleb EIT-l anda neile protsessi kõikidel tasanditel selged ja sidusad juhised, mis ei tohi aga samal ajal olla liialt piiravad. Juhised hõlmavad eelkõige selliseid küsimusi nagu teadmis- ja innovaatikakogukondade juhtimine ning põhipartnerite ja teiste partnerite kaasamine. EIT peakorteri ning teadmis- ja innovaatikakogukondade vahelised sidemed peavad olema süsteemsed ja korrapärased ning selged, läbipaistvad ja usaldusväärsed, et saavutada suurim tõhusus. Sellele peavad kaasa aitama nii EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondade vahelised lepingulised suhted kui ka EIT peakorteri organisatsiooniline korraldus.

Piirdumata pelgalt juhtimisrolliga, muudab EIT peakorter oma tööülesanded optimaalseks, et tagada seeläbi teadmis- ja innovaatikakogukondade parimad võimalikud tulemused ning muuta need tulemused laiemalt kättesaadavaks. Tõhusust on võimalik suurendada pigem arvukate tsentraliseeritud teenuste ja ülesannetega kui iga teadmis- ja innovaatikakogukonna tasandil eraldi. Ehkki nende tegevusvaldkonnad on erinevad, on paljud elemendid oma olemuselt horisontaalsed ja just seal saab EIT luua reaalselt lisaväärtust. Tänu teadmiste levitaja rollile võib EIT peakorter saada teabe edastajaks ja leidlikuks vahendajaks ning edendada näiteks teadmis- ja innovaatikakogukondade vahelisi vahetusi ja vastastikust õppimist, hõlbustada sidemeid liidu institutsioonide ja teiste tähtsamate organisatsioonidega, nagu Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, või käsitleda konkreetseid horisontaalseid küsimusi, nagu nõustamine intellektuaalomandi küsimustes, tehnoloogia- ja teadmussuure, võrdlemine parimate rahvusvaheliste tavade või tuleviku-uuringute korraldamine ja prognoosimine, et selgitada välja EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondade tulevased suunad. EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukonnad peaksid koos otsustama, millises valdkonnas neid ülesandeid kõige tõhusamalt täita saab. Selleks on väga oluline, et EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukonnad kehtestaksid püsivad mehhanismid süsteemseks koostööks horisontaalsetes küsimustes.

EIT

- tagab ootuste, kohustuste ja vastutuse kohta selged ja sidusad juhised kogu teadmis- ja innovaatikakogukondade elutsükli vältel;
- arendab tihedas koostöös teadmis- ja innovaatikakogukondadega EIT peakorteri võimet hõlbustada teadmis- ja innovaatikakogukondade vahelist vahetust ja õppimist;
- osutab teadmis- ja innovaatikakogukondadele horisontaalsetes küsimustes mitmesuguseid teenuseid, kui nende abil on võimalik suurendada tõhusust, ning rakendab samal eesmärgil ka muid äriühingute põhimõtteid;
- annab juhiseid selliste partnerite liitumise ja assotsieerumise kohta, kes ei ole võimelised saama teadmis- ja innovaatikakogukondade täieõiguslikeks investoriteks ja partneriteks.

3.3. Sidusrühmade kaasamine

Aktiivne koostöö teiste algatustega ja üksteiselt õppimine peaksid olema EIT uute innovatsioonimudelite katsetamise alustalaks. EIT-l tuleb seega kasutada ära parimaid tavasid ja välisekspertide teadmisi, et saada innovatsiooni eeskujuks, mille poole ta püüdleb. Seetõttu tuleb juhatusel otsuste tegemisel võtta arvesse kohapealsete novaatorite kogemusi ja vajadusi ning ka laiemat Euroopa raamistikku. Avatuse ja välisekspertide kaasamise kultuur võimaldab EIT-l edendada aktiivselt innovatsioonide omaksvõtmist ja kasutamist ühiskonnas üldiselt.

Selleks teeb EIT vahetut koostööd liikmesriikide ja teiste innovatsiooniahela sidusrühmadega ning loob kasutegureid mõlema poole jaoks. Niisuguse dialoogi ja koostöö süsteemsemaks muutmiseks oleks sobiv vahend EIT sidusrühmade foorum, mis koondaks sidusrühmi horisontaalsete küsimuste käsitlemiseks ning hõlbustaks kahepoolset ja interaktiivset suhtlust.

Sidusrühmadeks on riiklike ja piirkondlike asutuste esindajad, ettevõtjad ning kõrgharidus- ja teadusasutused, klasterorganisatsioonid ja nendest moodustatud huvirühmad ning ka muud huvitatud isikud teadmiste kolmnurgast.

Liikmesriikide esindajad kohtuvad erikoosseisus sidusrühmade foorumi raames, mille abil tagatakse asjakohane kommunikatsioon ja teabevoog EIT-ga; liikmesriikide esindajaid teavitatakse EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondade tegevuse tulemustest, nad nõustavad EIT-d ning teadmis- ja innovaatikakogukondasid ning vahetavad EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondadega kogemusi. Liikmesriikide esindajatest koosneva sidusrühmade foorumi erikoosseisu abil tagatakse ka asjakohane vastastikune täiendavus ja sünergia EIT ning teadmis- ja innovaatikakogukondade tegevuse ning siseriiklike programmide ja algatuste vahel, sealhulgas tagatakse ka teadmis- ja innovaatikakogukondade tegevuse võimalik riiklik kaasrahastamine. Sidusrühmade foorumi korraldamine on lisatud määrusesse (EÜ) nr 294/2008.

Peale selle aitab sisutihe konsulteerimine teiste liidu institutsioonidega, eriti komisjoni asjaomaste teenistustega, alates protsessi algustast maksimeerida sünergiat teiste liidu algatustega ja vastastikust õppimist.

EIT

- loob korrapäraselt kohtuva EIT sidusrühmade foorumi ja selle erikoosseisu, mis koosneb liikmesriikide esindajatest, et hõlbustada suhtlemist kogu teadmiste kolmnurga innovaatikakogukonna ning riiklike ja piirkondlike ametiasutustega ning üksteiselt õppimist. Osalejate vahelist suhtlust aitab veelgi enam soodustada veebipõhine platvorm;
- kasutab olemasolevaid ülikoolide, ettevõtjate ja teadusorganisatsioonide ning klasterorganisatsioonide ühendusi süsteemselt teadmiste vahetuse ja tulemustest teavitamise platvormidena;
- loob mehhanismi, näiteks korraldades EIT, teadmis- ja innovaatikakogukondade ja Euroopa Komisjoni asjaomaste teenistuste iga-aastaseid kohtumisi, et edendada ühelt poolt EIT ja teadmis- ja innovaatikakogukondade vahelist ning teiselt poolt muude liidu algatuste vahelist sünergiat.

4. Rahaliste vajaduste prognoos ja rahastamisallikad ajavahemikus 2014–2020

4.1. Aruka rahastamise mudeli kohandamine teadmis- ja innovaatikakogukondadele

EIT töötab välja ainulaadse rahastamismudeli, mille aluseks on ühised tugevused ning väljapaistvate organisatsioonide rahalised vahendid; EIT rahastamissüsteem toimib kui katalüsaator, mis võimendab ja koondab mitmesuguste avaliku ja erasektori partnerite eraldatavaid täiendavaid rahalisi vahendeid. Selle põhimõtte kohaselt tagab EIT teadmis- ja innovaatikakogukondade rahalistest vahenditest keskmiselt kuni 25 % ning ülejäänud 75 % teadmis- ja innovaatikakogukondade eelarvest peaks tulema mujalt kui EIT-lt. See hõlmab teadmis- ja innovaatikakogukondade partnerite tulusid ja vahendeid, kuid ka avaliku sektori poolset rahastamist riiklikul, piirkondlikul ja liidu tasandil, eriti praegustest ja tulevastest struktuurifondidest ning teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi raames. Viimasel juhul taotlevad teadmis- ja innovaatikakogukonnad (või mõned nende partnerid) rahastamist programmide asjaomaste reeglite kohaselt ja teiste taotlejatega võrdsetel alustel. Teadmis- ja innovaatikakogukondade partnerite makstav osa ei põhine tavapärasel kaasrahastamise nõudel, vaid on eeltingimuseks, et osaleda olemasolevates organisatsioonides, ning kujutab endast nende rahalist kohustust teadmis- ja innovaatikakogukonna suhtes. Niisugune alt üles käsitusviis tagab teadmis- ja innovaatikakogukondade partnerite innuka osaluse, suurendab investeringuid ning soodustab teadmis- ja innovaatikakogukondade partnerite ja teiste osaliste struktuurilisi ja organisatsioonilisi muutusi.

Esimestest teadmis- ja innovaatikakogukondadest saadud kogemus näitab, et tööstus on võtnud endale teadmis- ja innovaatikakogukondade äriplaanide rakendamise rahastamiskohustuse ning tööstuspartnerite panus teadmis- ja innovaatikakogukondade eelarvesse moodustab 20–30 % teadmis- ja innovaatikakogukonna aastaelarvest.

EIT rahastamine on ette nähtud ainult „teadmis- ja innovaatikakogukonna lisaväärtust loovate tegevuste” jaoks, mis võimaldavad teadmiste kolmnurga (kõrgharidus, teadus ja innovatsioon) valdkondade ja partnerite lõimimist nii teadmis- ja innovaatikakogukonna sees kui ka nende vahel vastavalt teadmis- ja innovaatikakogukonna äriplaanis sätestatud eesmärkidele ja prioriteetidele. See hõlmab eriti teadmis- ja innovaatikakogukondade baas- ja rakendusuuringute, innovatsiooni, hariduse, ettevõtlus- ja ettevõtete asutamise projekte, mis suurendavad olemasolevatesse meetmetesse (nt käimasolevaid teadusuuringute projektid) tehtavaid investeringuid. EIT vahenditest rahastatakse ka teadmis- ja innovaatikakogukondade haldamist, juhtimist ja kooskõlastustegevust.

Teadmis- ja innovaatikakogukonnad läbivad erinevad arenguetapid, millele neil kuluvad eelarvest erineva suurusega summad, enne kui nad saavutavad nõu täiskiiruse. Teadmis- ja innovaatikakogukonna rahaliste vahendite kasutamise võime on alguses üsna väike, kuid see suureneb järgmistel aastatel oluliselt.

Pärast loomisetappi, mis kestab kaks aastat, peaksid teadmis- ja innovaatikakogukondade eelarved märkimisväärselt suurenema ning teadmis- ja innovaatikakogukonnad suudavad üsna lühikese ajaga kaasata märkimisväärsel hulgal olemasolevate ja uute partnerite vahendeid. Et saavutada piisav kriitiline mass ja mõju Euroopa tasandil, on täiskiirusel tegutseva teadmis- ja innovaatikakogukonna aastaelarve olenevalt tema strateegiast, partnerlusest ja turupotentsiaalst 250–450 miljonit eurot.

Kuigi teadmis- ja innovaatikakogukonnad ei ole oma esimestel tegevusaastatel EIT-st rahaliselt täiesti sõltumatud, innustatakse neid keskpikas perspektiivis saama jätkusuutlikuks, st vähendama järk-järgult oma sõltuvust EIT rahastamisest, et nad muutuksid tugevamaks ja areneksid. EIT eraldab ka edaspidi vahendeid teadmis- ja innovaatikakogukonna teatavate lisaväärtust loovate tegevuste jaoks, mille puhul EIT teenib oma investeringult olulist kasu, näiteks hariduse, ettevõtte rajamise, ühispaiknemise, teavitus- ja levitustegevuse jaoks.

Praegu rahastab EIT teadmis- ja innovaatikakogukondi üksnes toetuste kaudu. Järgmises mitmeaastases finantsraamistikus (ajavahemikuks 2014–2020) võidakse võla- ja omakapitaliinstrumendi raames luua uued rahastamismehhanismid. Teadmis- ja innovaatikakogukondade investorina jälgib EIT neid muutusi hoolikalt, julgustab teadmis- ja innovaatikakogukondi neid täielikult kasutama ning hõlbustab ja koordineerib vajaduse korral kogukondade juurdepääsu vahenditele.

4.2. EIT eelarvevajadused

EIT vajab ajavahemikus 2014–2020 teadmis- ja innovaatikakogukondade jaoks 2 711,4 miljonit eurot ja sellel vajadusel on kolm põhikomponenti: kolme tegutseva teadmis- ja innovaatikakogukonna tugevdamine, järk-järguline liikumine uute, vastavalt 2014., 2016. ja 2018. aastal loodavate teadmis- ja innovaatikakogukondade asutamise suunas ning levitamise- ja teavitustegevus ning halduskulud.

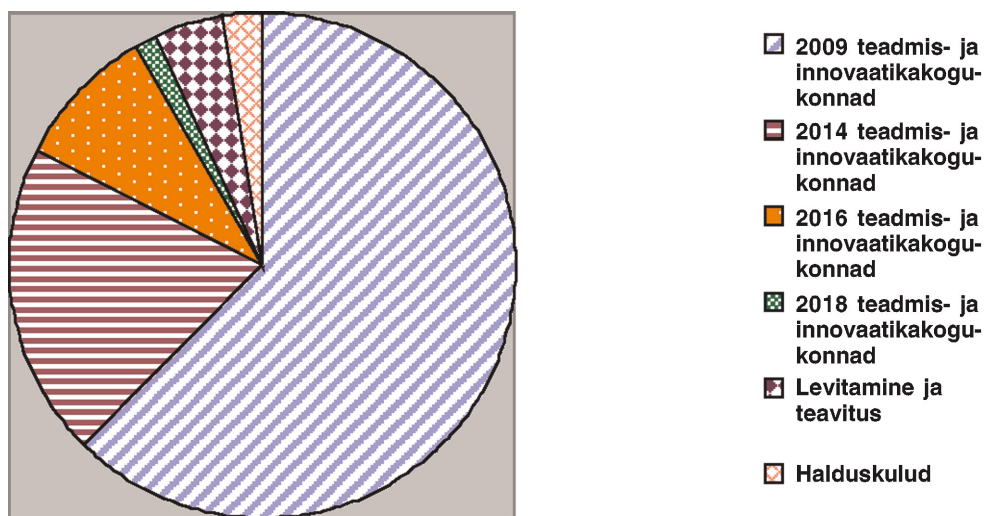
Ligikaudu 1 695 miljonit eurot (62,5 % EIT kogueelarvest) on ette nähtud teadmis- ja innovaatikakogukondadele, mille kohta tehti otsus 2009. aastal ja mis tegutsevad kavandatu kohaselt; 542 miljonit eurot (20 %) on ette nähtud teises etapis loodavatele, 249 miljonit eurot (9,2 %) kolmandas etapis loodavatele ning 35 miljonit eurot (1,3 %) viimasel etapis loodavatele teadmis- ja innovaatikakogukondadele.

Seega on EIT eelarves kavandatud ajavahemikus 2014–2020 teadmis- ja innovaatikakogukondadele 2,5 miljardit eurot (93 % EIT eelarvest ajavahemikus 2014–2020). EIT mõjusa finantsvõimenduse abil hangivad teadmis- ja innovaatikakogukonnad muudest avalikest ja erasektori allikatest prognooside kohaselt 7,5 miljardit eurot.

EIT osaleb ka paljudes levitamise- ja teavitustegevustes, sealhulgas pakkudes toetust struktureeritud liikuvusele piirkondliku innovatsioonikava raames, mis suurendab märkimisväärselt tema töö mõju kogu Euroopas. Paljud horisontaalsed toetus- ja järelevalveteenused loovad teadmis- ja innovaatikakogukonna tegevusele lisaväärtust ja tulu. Selle tegevuse rakendamisel ja arendamisel tuleb EIT-l järgida strateegiat, mille eesmärgiks on suurem tõhusus, st väikese vaevaga suurima mõju saavutamine. Niisuguse tegevuse elluviimiseks kulub EIT eelarvest ligikaudu 125 miljonit eurot (4,6 %).

Kui EIT tahab saada avatud innovatsiooni ja lihtsustamist käsitlevate uute mudelite valdkonna teerajajaks, peaks seda kajastama ka tema halduspõhimõtted. EIT peakorter peab olema õhuke organisatsioon, mis jälgib strateegilist käsitlusviisi ja püüab seega võimaluse korral kasutada alati eksperditeadmisi, kuid ei loo selleks tarbetuid ulatuslikke ja püsivaid struktuure. Halduskulud, mis koosnevad personali-, juhtimis-, infrastruktuuri- ja tegevuskuludest, ei moodusta aja jooksul EIT eelarvest rohkem kui 2,4 %. Osa halduskuludest kannab asukohariik Ungari, mis annab kuni 2030. aastani büroopinnad tasuta ning eraldab kuni 2015. aasta lõpuni igal aastal 1,5 miljonit eurot personalikuludeks. Selle alusel on halduskulud aastatel 2014–2020 ligikaudu 65 miljonit eurot.

Joonis 3. Eelarvevajaduste jaotumine

EITd rahastatakse järgmise mitmeaastase finantsraamistiku ajal peamiselt raamprogrammi „Horisont 2020” vahenditest ning selleks on ette nähtud 2 711,4 miljonit eurot.

Teabeleht 1: Innovatsioon tervislike eluviiside ja aktiivsena vananemise jaoks**1. VÄLJAKUTSE**

Tervis, demograafilised muutused ja heaolu on määratletud oluliste ühiskondlike väljakutsetena, mida käsitletakse raamprogrammis „Horisont 2020”. Nende väljakutsete lahendamisel tuleks alati püüda parandada igas vanuses Euroopa kodanike elukvaliteeti ning säilitada tervise- ja sotsiaalhoolekandesüsteemi majanduslik jätkusuutlikkus, kui arvestada järjest suuremaid kulusid, vähenevat inimressurssi ja kodanike ootusi saada parimaid võimalikke raviteenuseid.

Tervise- ja sotsiaalhoolekandesektoris on arvukalt üksteisega tihedalt seotud probleeme. Need on väga erinevad: kroonilised haigused (südame-veresoonkonna haigused, vähk, diabeet), sealhulgas ülekaalulisus ja rasvumine, nakkushaigused (HIV/AIDS, tuberkuloos) ja neurodegeneratiivsed haigused (millega seonduvat halvendab vananev rahvastik), aga ka sotsiaalne tõrjutus, vähenev heaolu, patsientide järjest suurenev sõltuvus hooldusasutustest ja kodusest hooldusest ning sage kokkupuude keskkonnateguritega, mille pikaajaline tervisemõju ei ole teada. Peale selle takistavad uute avastuste, toodete ja teenuste kasutamisele ja rakendamisele seatavad tõkked nendele probleemidele tõhusalt reageerimast.

Kõnealuste väljakutsete lahendus on määratletud raamprogrammis „Horisont 2020” kui kõikide inimeste parema tervise, elukvaliteedi ja üldise heaolu tagamine teaduse ja innovatsiooni toetamise kaudu. Sellise tegevusega tahetakse hoida tervist ja edendada tervislike eluviise kogu meie eluajal, ennetada haigusi, parandada meie oskusi ravida haigusi ja puuet ning nendega toime tulla, toetada aktiivsena vananemist ning aidata kaasa jätkusuutliku ja tõhusa hooldussektori, kaasa arvatud kohalike ja piirkondlike teenuste saavutamisele ning linnade ja nende rajatiste kohandamisele vananeva rahvastiku jaoks.

2. ASJAKOHASUS JA MÕJU

Teadmis- ja innovaatikakogukond, mis käsitleb tervislike eluviise ja aktiivsena vananemist, aitab saavutada raamprogrammi „Horisont 2020” eesmärgi, mis on määratud kindlaks ühiskondliku väljakutse „Tervis, demograafilised muutused ja heaolu” raames.

See teemavaldkond on ühiskonda ja üldsust käsitleva poliitika seisukohast väga tähtis. Tervislike eluviiside ja aktiivsena vananemise küsimused on olulised meie elu ja ühiskonna peaaegu kõigis valdkondades ning vajavad sageli reguleerivaid meetmeid. Tervise- ja sotsiaalhoolekandesektor on otsustava tähtsusega ka sotsiaalmajanduslikust seisukohast, sest see on üks sektoreid, millele kulub enim raha (nii avaliku kui ka erasektori vahendid)⁽¹⁾, ning ta ei paku innovatsioonivõimalusi mitte ainult majanduses ja tehnoloogiavaldkonnas, vaid ka sotsiaalvaldkonnas. Vananev rahvastik on avalike teenuste jaoks tõsine väljakutse ning nõuab näiteks kohalike teenuste arendamist ja parendamist ning linnapiirkondade kohandamist.

Sotsiaalmajanduslikku tähtsust rõhutab ka asjaolu, et usaldusväärne ravimisektor ning hästi väljatöötatud tervise- ja sotsiaalhoolekandesüsteem, mis annavad tööd miljonitele inimestele kogu liidus, on Euroopa jaoks kasulikud. Kõnealune sektor on ka üks suurimaid kõrgetehnoloogia tootjaid liidus. Nende valdkondade majanduskasvu võime on väga suur, sest vananeva ühiskonnaga kaasneb suur nõudlus hooldus- ja iseseisvaks eluks vajalike toodete ja teenuste järele.

Mängu tulevad ka muud sektorid, näiteks turism. Vananev rahvastik koosneb suures osas põlvkonnast, kes on harjunud reisima ja soovib jätkuvalt reisida ning nõuab head kvaliteeti. See tingib kasvava vajaduse kättesaadavate teenuste järele (transport, hotellid, meelelahutus jne). Paremini kättesaadavad turismiteenused võivad suurendada kogu sektori konkurentsivõimet ja edendada vananeva rahvastiku ulatuslikumat kaasamist.

Liidu jaoks on kasulik ka selle valdkonna maailmatasemel teadus- ja haridustegevus. Paljudes liikmesriikides on olemas tipptasemel teadusuuringute infrastruktuur ja institutsioonid, mis on ligitõmbavaks teguriks, et kaasata sektor EIT kavandatavasse tegevusse.

Kogu Euroopas esineb tervislike eluviisidega seotud probleeme. Teadmis- ja innovaatikakogukonna pakutavad lahendused eeldavad tipptasemel ning mitut eriala ja sektorit hõlmavate meeskondade tihedat koostööd teadmiste kolmnurga kõigi sektorite (kõrgharidus, teadus ja innovatsioon) osalejatega. Kõnealune teadmis- ja innovaatikakogukond looks lisaväärtust sellega, et ühendaks innovatsiooni ja kõrghariduse olemasoleva tipptasemel teadusbaasiga. Sellega pöörab ta eritähelpanu kõrghariduse õppekavadele, uute oskuste arendamisele (nt tehnoloogia arenguks aga ka

⁽¹⁾ Tervisekulud on riigiti erinevad. Nende osakaal võib moodustada 1,1–9,7 % SKPst ning 4 % kuni üle 18 % riigi üldkuludest. Terviseiga seotud sektorites on teadus- ja arendustegevuse kulude osakaal suur: ravimi- ja biotehnoloogiasektor on teistest sektoritest selle poolest kaugel ees (15,9 %) ning suure osa moodustavad ka tervishoiuseadmed ja -teenused (6,8 %).

vanurite hoolduseks vajalikud oskused), ettevõtlusega seotud tahkude edendamisele, selles valdkonnas ettevõtliku tööjõu ning uute toodete ja teenuste arengu toetamisele ning olemasolevate väärtusahelate tugevdamisele või koguni uute loomisele.

Teadmis- ja innovaatikakogukonna abil loodavad tooted ja teenused ei piirdu pelgalt tehnoloogiliste rakendustega (nt rakendused, mille abil töödelda, kodeerida, standardida ja tõlgendada andmeid niisugustes valdkonnades nagu vähktõbi või südame-veresoonkonna haigused, või riskihindamise ja varase avastamise vahendid), vaid võivad tekitada ka uute käsitlusviisidega sotsiaalsed innovatsiooni, mis parandab näiteks elustiili juhtimist ja toitumist ning soodustab aktiivset eluviisi ja iseseisvat elu eakatesõbralikus keskkonnas või majanduslikult jätkusuutlike hooldussüsteemide säilitamist.

Euroopa tervise- ja sotsiaalhoolekandesüsteemide süsteemsetele tahkudele keskendumise ja aktiivsena vananemise toetamise kaudu edendaks asjaomane teadmis- ja innovaatikakogukond tihedamat koostööd suurte ja konkreetsele valdkonnale keskendunud väiksemate ettevõtete vahel, et parandada teadmiste jagamist. Lisaks looks see teadmis- ja innovaatikakogukond valdkonnale lisaväärtust kohaliku tasandi innovaatiliste partnerluste abil, mis on teenuste sektoris eriti tähtis.

Tänu teadmiste kolmnurga terviklikule käsitlusviisile oleks tervislikke eluviise ja aktiivsena vananemist käsitlev teadmis- ja innovaatikakogukond Euroopa paradoksi olulisim lahendust soodustav tegur, sest looks teadusuuringute valdkonnas liidu väljapaistvale seisundile lisaväärtust ja edendaks seeläbi innovaatiliste toodete ja teenuste ning uute ärivõimaluste ja turgude teket.

Asjaomase teadmis- ja innovaatikakogukonna edukust mõjutavad olulised riskid on seotud peamiselt vajalike kaasnevate innovatsiooni ja poliitikavaldkonda reguleerivate raamtingimustega, mis võivad eeldada mõningaid mugandusi, kuid mida teadmis- ja innovaatikakogukond otseselt ei püüa käsitleda⁽¹⁾. Seepärast tuleb teadmis- ja innovaatikakogukonnal teha nendes küsimustes koostööd liidu ja liikmesriikide käimasolevate innovatsiooni ja muude poliitika-valdkondade tegevuste raames (vt järgmist osa).

3. SÜNERGIA JA VASTASTIKUNE TÄIENDAVUS OLEMASOLEVATE ALGATUSTEGA

Tervise ja aktiivsena vananemisega seotud teemasid toetavad paljud liidu programmid. Niisugused programmid hõlmavad peale tervise sektori veel mitut poliitikavaldkonda, nagu majandus, julgeolek ja keskkond. Seepärast aitavad nad kaudsetl täita strateegia „Euroopa 2020” eesmärke, mis on seotud teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni, tööhoive ja sotsiaalse kaasatusega.

Tervislike eluviiside ja aktiivsena vananemise teadmis- ja innovaatikakogukond teeb tihedat koostööd aktiivsena ja tervena vananemist käsitleva Euroopa innovatsioonipartnerluse pilootprojektiga. Ta võtab arvesse Euroopa innovatsioonipartnerluse strateegilises innovatsioonikavas esitatud konkreetseid meetmeid ja aitab viia ellu selle eesmärke. Ta täiendab valdkonda peamiste osalejate harimise ja koolitamise kaudu ning tagab ka ainulaadse struktureeritud praktikute võrgu, millel on head võimalused määrata kindlaks raamtingimused ja selgitada välja sektorit mõjutavate poliitikavaldkondade ning reguleerimis- ja standardimisküsimuste parimad tavad. Euroopa innovatsioonipartnerluse raames saab asjaomane teadmis- ja innovaatikakogukond aidata täita ka e-tervise juhtiva turu algatust, mille eesmärk on mõjutada turgu poliitiliste vahendite abil (standardimine, sertimissüsteemid ja riigihanked), et luua innovaatilisi e-tervise lahendusi.

Tegevust kooskõlastatakse ka ühise kavandamise algatusega, mis käsitleb Alzheimeri ja teiste neurodegeneratiivsete haiguste teadusliku uurimise edendamist, ning ühise kavandamise algatusega „Rohkem aastaid, parem elu – demograafiliste muutuste võimalused ja väljakutsed” ja ühise kavandamise algatusega „Tervislik toitumisviis täisväärtuslikuks eluks”. Asjaomane teadmis- ja innovaatikakogukond võib kiirendada ja soodustada nende ühise kavandamise algatuste raames kogutud väljapaistvate teadusuuringute tulemuste kasutuselevõtmist, vähendades sellega innovatsiooni valdkonna killustatust.

Teadmis- ja innovaatikakogukond arvestab olulisel määral ja kasutab teadusuuringute tähtsamaid tulemusi, mis on saavutatud innovaatiliste ravimite ühise tehnoloogiaalgatuse ning seitsmenda raamprogrammi selleteemaliste arvukate teadusprojektide (nagu tervisealaste teadusuuringute programm või info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) alased teadusuuringud tervise ja vananemise kohta) raames, et edendada parimate ettevõtlaste abil tehnosiiret ja tehnoloogia turustamist. Ta teeb koostööd ka intelligentset elukeskkonda käsitleva ühisprogrammiga ning konkurentsi võime ja uuendustegevuse raamprogrammiga.

⁽¹⁾ Näiteks kvaliteetsete ravimite kättesaadavus patsientidele lükkub edasi uutele ravimitele müügiiloa andmist käsitlevate õigusaktide tõttu, mille kohaselt kuulub katsetamisele ja sertimisele ning hinna ja hüvitamistingimuste kindlaksmääramise rohkem aega.

Kokkuvõtteks võib öelda, et teadmis- ja innovaaticakogukond täiendaks neid programme, sest keskenduks teadmiste kolmnurga erialadevahelisele tegevusele ja eriti innovaatilistele toodetele ja teenustele ning ettevõtlusalasele haridusele.

4. JÄRELDUS

Teadmis- ja innovaaticakogukond, mis käsitleb tervislike eluviiside ja aktiivsena vananemisega seotud üldisi probleeme, vastab teadmis- ja innovaaticakogukonna teema valiku kriteeriumidele:

- ta käsitleb olulist majanduslikku ja ühiskondlikku väljakutset (elukestev tervis ja heaolu kõigile, säilitades majanduslikult jätkusuutlikud hoolekandesüsteemid) ning aitab viia ellu strateegia „Euroopa 2020” tegevuskava ja selle eesmärgid tööhõive, innovatsiooni, hariduse ja sotsiaalse kaasatuse alal;
- teadmis- ja innovaaticakogukonna sihid ühtivad raamprogrammis „Horisont 2020” kindlaks määratud eesmärkidega ja täiendavad teisi liidu tervise- ja sotsiaalhoolekande valdkonna meetmeid, eriti vastavaid ühise kavandamise algatusi ning aktiivsena ja tervena vananemist käsitlevat Euroopa innovatsioonipartnerlust;
- ta toetub tugevale teadusbaasile ja tööstussektorile, mida teadmis- ja innovaaticakogukond ligiõmbavamaks muudab; ta suudab hankida äri sektori investeeringuid ja saavutada nende pikaajalise osaluse ning pakub võimalusi mitmesuguste uute toodete ja teenuste arendamiseks;
- ta käsitleb Euroopa paradoksi probleemi, sest ta kasutab liidu tugevat teadusbaasi ning otsib uusi innovaatilisi käsitlusviise, et parandada Euroopa kodanike elukvaliteeti ning säilitada tervise- ja sotsiaalhoolekandesüsteemide majanduslik jätkusuutlikkus;
- ta avaldab püsivat ja süsteemset mõju, mida mõeldakse uute ettevõtlike haritud inimeste, uute tehnoloogiate ja uute ettevõtete põhjal; ta soodustab uue tehnoloogia arengut ja sotsiaalset innovatsiooni;
- ta püüab kaotada tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandesektori suurt killustatust ning ühendab kogu sektori välja paistvad teaduse, innovatsiooni, hariduse ja koolituse sidusrühmad ühtseks kriitiliseks massiks;
- ta rakendab süsteemset käsitlusviisi ja peab seega tegema erialadevahelist tööd, mis hõlmab mitut teadusharu, nagu meditsiin, bioloogia, psühholoogia, majandus, sotsioloogia, demograafia ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia.

Teabeleht 2: Toorained ⁽¹⁾ – säästev uurimine, kaevandamine, töötlemine, ringlussevõtt ja asendamine

1. VÄLJAKUTSE

Tänapäeva ühiskond sõltub täielikult juurdepääsust toorainetele. Juurdepääs toorainetele on liidu majanduse tulemusliku toimimise jaoks hädavajalik. Kuna ammenduvad loodusvarad vähenevad, rahvastik kasvab ning arenguriigid tarbivad järjest enam, avaldatakse Maa toorainetele ja loodusvaradele järjest suuremat survet. Need on mõned tegurid, mis põhjustavad prognooside kohaselt järgmistel aastakümnetel loodusvarade tarbimise kasvu.

Nagu on rõhutatud ressursitõhususe tegevuskavas ja raamprogrammis „Horisont 2020”, peaksime püüdma tagada Euroopa majanduse jaoks ja meie heaolu säilitamiseks vajalike toorainete kättesaadavuse ja säästva kasutamise ning saavutama samal ajal ressursitõhusa majanduse, mis vastab kasvava rahvastiku vajadustele planeedi seatud ökoloogilistes raamidest.

2. ASJAKOHASUS JA MÕJU

Käesolev teema on majandusliku ja ühiskondliku mõju poolest väga oluline. Toorained on maailmamajanduse ja elukvaliteedi osas üliolulised; kõige olulisem on suurendada ressursitõhusust, et tagada Euroopas töökohtade loomine ja majanduskasvu jätkumine. See aitab luua häid majandusvõimalusi, parandada tootlikkust, vähendada kulusid ning suurendada konkurentsivõimet.

⁽¹⁾ Käesolevas teabelehes kasutatakse kitsamat määratlust, milleks on „muuks kui energiatootmiseks kasutatavad ja mittepõllumajanduslikud toorained”, et vähendada võimalikku kattuvust olemasolevate kliimamuutust ja energiat käsitlevate teadmis- ja innovaaticakogukondadega ning tulevaste teadmis- ja innovaaticakogukondade prioriteetsete valdkondadega, nagu toit.

Kuna liidul on olemas suurepärane teadusbaas ja tippkeskused, saaks selles prioriteetses valdkonnas nimetatud küsimuses palju rohkem ära teha. Teadmis- ja innovaatikakogukond oleks selleks väga asjakohane.

Võttes arvesse teisi liidu programme, võiks asjaomane teadmis- ja innovaatikakogukond keskenduda niisuguse eksperditeadmiste keskuse kujundamisele, mis käsitleks akadeemilist, tehnilist ja praktilist haridust ning teadusuuringuid säästva lahtise, allmaa- ja veeluse kaevandamise, kasulike materjalide olmeprügist ja prügilatest eraldamise, materjalimajanduse, ringlussevõtu tehnoloogia, materjali asendamise, olemusliku lõpus kõrvaldamise ning toorainetega avatud kaubitsemise ja nende ülemaailmse haldamise valdkonnas. See tegutseks Euroopa asjaomaste teemadega tegelevate tippkeskuste vahendaja ja arvelduskojana ning juhiks teadusprogrammi, mis on liidu tootmissektori jaoks strateegilise tähtsusega. Et täita seda eesmärki, saavutada meetmete võimalikult suur mõju ja vältida kattumist liidu tegevustega (sealhulgas tooraineid käsitleva Euroopa innovatsioonipartnerlusega), tagab teadmis- ja innovaatikakogukond maa ja mere säästva uurimise, kaevandamise, töötlemise, ressursitõhusa kasutamise, kogumise, ringlussevõtu, korduskasutamise ja asendamise tehnoloogiliselt innovaatiliste pilootprojektide (nt näidistehased) jaoks vajaliku täienduse inimkapitali valdkonnas (st koolitus, haridus).

Samal ajal võiks see teadmis- ja innovaatikakogukond püüda saada tehnoloogiavaldkonna teerajajaks, arendades selleks innovaatiliste protsesside ja lahenduste piloot- ja näidisprojekte, mis hõlmavad näiteks majanduslikult ligitõmbavaid ja jätkusuutlikke alternatiivmaterjale, sealhulgas biopõhiseid materjale, mis on liidu jaoks strateegilise tähtsusega. Seejärel saab ta edendada säästva uurimise, kaevandamise ja töötlemise, ressursitõhusa materjalimajanduse, ringlussevõtu tehnoloogia ja materjali asendamise valdkonnas olemasolevate turgude avardamist ja uute loomist. Vajalik on hinnata mõju ja töötada välja innovaatilised ja kulutõhusad kohanemis- ja riskienetusmeetmed väga tundlike elukeskkondade jaoks, nagu Arktika.

Asjaomane teadmis- ja innovaatikakogukond on väga tähtis, et saada üle tehnoloogia puudumise barjäärist. Tehnilist innovatsiooni on vaja selleks, et arendada täiendavaid tehnilisi lahendusi, mis võiksid muuta traditsioonilise mineraal- ja toorainete väärtusahela struktuuri. Tegemist on valdkonnaga, kus on vaja töötada ka uute protsesside arendamise nimel, et optimeerida ja turustada olemasolevaid teadmisi. Teadmis- ja innovaatikakogukonna ettevõtlusalane käsitlusviis oleks selle probleemi lahendamiseks väga asjakohane.

Toorainete teadmis- ja innovaatikakogukond looks lisaväärtust ka selle kaudu, et aitaks parandada sektori võrgustike loomise võimalusi, mis on praegu piiratud. Kuna selle teemaga seotud teadusuuringute valdkondi ei saa ühitada, siis tähendab see, et teadlastel on vähe võimalusi kohtuda teiste teadusharude esindajatega ning saada kasu viljakast ideede vahetusest ja koostööst, mis on vajalik kulutõhusate vähese süsinikdioksiidiheitega keskkonnahoidlike lahenduste edendamiseks. Teadmis- ja innovaatikakogukond võimaldab luua võrgustikke, mis ühendavad teadmiste kolmnurga kolme haru väärtusahelate sidusrühmi, ning aitaks seda probleemi lahendada. Ta annab võimaluse parandada oskusteabe, tehnoloogia- ja teadmisiiret ning tagaks teadlastele, üliõpilastele ja ettevõtjatele vajalikud teadmised ja oskused, et luua innovaatilisi lahendusi ja muuta need uuteks äriühendusteks.

3. SÜNERGIA JA VASTASTIKUNE TÄIENDAVUS OLEMASOLEVATE ALGATUSTEGA

Liit on määratlenud selle prioriteedi ühena suurimatest väljakutsetest. Teadmis- ja innovaatikakogukond aitaks lahendada raamprogrammis „Horisont 2020“ kindlaks määratud ühiskondlikku väljakutset seoses toorainete jätkusuutliku tarnimise ja ressursitõhususega. Ta aitaks ellu viia tooraineid käsitlevat Euroopa innovatsioonipartnerlust. Tooraineid käsitlev Euroopa innovatsioonipartnerlus loob üldraamistikku, et hõlbustada pakkumisest ja nõudlusest lähtuvate olemasolevate teadusuuringute ning innovatsioonivahendite ja meetmete kooskõlastamist ja sünergia loomist nende vahel. See hõlmab tehnoloogiakeskseid tegevusi, ent ka raamtingimuste kindlaksmääramist ja konkreetset sektorit või väljakutset mõjutavate poliitikavaldkondade ning reguleerimis- ja standardimisküsimuste parimate tavade väljaselgitamist. Asjaomane teadmis- ja innovaatikakogukond täiendaks valdkonda peamiste osalejate harimise ja koolitamise kaudu ning tagaks ka ainulaadse praktikute struktureeritud võrgu. See loob kindla aluse muude Euroopa innovatsioonipartnerluse raames ellu viidavate innovatsiooniga seotud meetmete toetamiseks ning selle edukuse tagamiseks on inimressursid hädavajalikud.

Peale selle on sel hea võimalus toetada Euroopa innovatsioonipartnerlust raamtingimuste kindlaksmääramisel ja sektorit mõjutavate poliitikavaldkondade ning reguleerimis- ja standardimisküsimuste parimate tavade väljaselgitamisel. Teadmis- ja innovaatikakogukond arvestaks ja kasutaks olulisel määral ära ka tulemusi, mis on saavutatud mitmes seitsmenda raamprogrammi asjaomast teemat käsitlevas teadusprojektis, eriti neis, mida rahastatakse nanoteadusi, nanotehnoloogiat, materjale ja uut tootmistehnoloogiat käsitlevas raamistikus, ning keskkonnaprojektides.

Samuti tugineks ta konkurentsivõime ja uuendustegevuse programmi ökoinnovatsiooni turustamisprojektidele, mille puhul ringlussevõtt on olnud üks prioriteetseid valdkondi. Neid kogemusi võetakse arvesse raamprogrammis „Horisont 2020“ seoses kliimameetmeid, keskkonda, ressursitõhusust ja tooraineid käsitlevate ühiskondlike väljakutsetega.

Lisaks otsitakse koostoimet haruldaste muldmetallide alase Euroopa pädevusvõrgustikuga, mis on loodud kriitilise tähtsusega toorainete jaoks, mida nimetatakse haruldasteks muldmetallideks.

Asjaomane teadmis- ja innovaatikakogukond taotleks vastastikust täiendavust ja koostoimet nende programmidega ja peaks keskenduma teadmiste kolmnurga erialadevahelisele tegevusele ja eriti innovaatilistele toodetele ja teenustele ning ettevõtlusalasele haridusele.

4. JÄRELDUS

Teadmis- ja innovaatikakogukond oleks eespool nimetatud väljakutsete lahendamiseks väga sobiv. Ta vastab ka strateegilises innovatsioonikavas sätestatud teadmis- ja innovaatikakogukonna teema valiku kriteeriumidele:

- ta käsitleb Euroopa jaoks olulist majanduslikku ja ühiskondlikku väljakutset (vajadus töötada välja innovaatilised lahendused toorainete kulutõhusa, vähese süsinikdioksiidihetega ja keskkonnahoidliku uurimise, kaevandamise, töötlemise, kasutamise, korduskasutamise, ringlussevõtu ja olelusringi lõpus kõrvaldamise jaoks) ning aitab viia ellu strateegia „Euroopa 2020” tegevuskava ja selle eesmärged kliima, energia, tööhõive, innovatsiooni ja hariduse alal;
- teadmis- ja innovaatikakogukonna siht on kooskõlas raamprogrammi „Horisont 2020” eesmärkidega ja täiendab teisi toorainete käsitlevaid liidu programme, eriti toorainete käsitlevat Euroopa innovatsioonipartnerlust;
- ta suudab hankida äri sektori investeeringuid ning pakub võimalusi mitmesuguste uute toodete ja teenuste tekkeks säästva kaevandamise ja töötlemise, materjalimajanduse, ringlussevõtu tehnoloogia ja materjalide asendamise valdkonnas;
- ta avaldab püsivat ja süsteemset mõju, mida mõeldakse uute ettevõtlike haritud inimeste, uute tehnoloogiate ja uute ettevõtete põhjal; ta pakub võimalusi luua sotsiaalseid väärtusi, tehes jõupingutusi toote kogu elutsükli jätkusuutlikkuse eesmärgi nimel, milleks on toorainete tõhusam kasutamine ning nende tulemuslik ringlussevõtt ja taaskasutus;
- ta hõlmab tugevat hariduslikku osa, mis puudub teistes programmides, ning koondab väljapaistvad teadus- ja innovatsiooniringkondade sidusrühmad kriitiliseks massiks;
- tal tuleb teha erialadevahelisi töid, mis hõlmab erinevaid teadusharusid, nagu geoloogia, majandus, keskkonnateadused, keemia ja mehaanika, ning mitut tööstusvaldkonda (ehitus, autotööstus, lennu- ja kosmosetööstus, masinad ja seadmed ning taastuvenergia);
- ta käsitleb Euroopa paradoksi probleemi, sest Euroopal on selles valdkonnas tugev teadusbaas, kuid kehvad tulemused; ta pakub innovatsioonivõimalusi säästva kaevandamise ja materjalimajanduse valdkonnas; asendamine ja ringlussevõtt võivad soodustada uute toodete ja teenuste loomise ning tarneahela käsitlusviiside kaudu sektori muutusi ja suurendada investeeringuid.

Teabeleht 3: Tulevikutoit – säästev tarneahel alates ressursidest kuni tarbijateni

1. VÄLJAKUTSE

Üleilmne toiduainete tarneahel seisab silmitsi keeruliste väljakutsetega.

Nõudluse poole pealt iseloomustab olukorda maailma rahvastiku kasv ja järjest kõrgem elatustase (eriti tärkava majandusega riikides), mis tekitab nõudluse mitmekesisema ja kvaliteetse toidu järele, mis omakorda eeldab toidutootmise laiendamist. Sellest lähtuvalt prognoosis ÜRO, et 2050. aastaks suureneb vajadus toidu järele 70 %⁽¹⁾. Samal ajal suurendab bioenergia sektori kiire areng veelgi vajadust toidutootmise protsessi kõrvalsaaduste järele.

Pakkumise poole pealt suurendab üleilmne kliimamuutus survet toidutootmisele ja toiduga varustatusele. Peale selle ei ole paljud toidutootmise süsteemid maailmas jätkusuutlikud. Kui midagi ei muutu, jätkab maailma toidusüsteem keskkonna kahjustamist ning halvendab maailma võimet toota tulevikus toiduaineid.

⁽¹⁾ ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon. 2009. Üleilmne põllumajandus 2050. aastani.

Neid probleeme tuleb käsitleda eeskätt tarbijate hoiakutest, muredest ja käitumisest lähtuvalt, sest tootmist mõjutavad tarbijad ja turg. Kahe viimase kümnendi jooksul on toidu tarbimine muutunud oluliselt komplekssemaks. Tarbijad nõuavad taskukohaseid, mitmekesiseid, kvaliteetseid ja valmis toiduaineid, mis vastaksid nende maitsele ja vajadustele. Järjest enam muretsetakse mitmesuguste probleemide pärast alates toiduohutusest ja keskkonnakaitsest kuni eetiliste kaalutlusteni, nagu õiglase kaubanduse tavad või loomade heaolu, mille tulemusel nõuavad tarbijarühmad järjest sagedamini poliitilisi meetmeid. Toitumisharjumused (sealhulgas toidu raiskamine) võivad avaldada tarbijate tervisele ja heaolule ning esmatoomisele ja keskkonnale suurt mõju.

Seda keerulist probleemi on käsitletud raamprogrammis „Horisont 2020”, milles on kindlaks määratud sektoriga seotud väljakutsed: tagada ohutu ja kvaliteetse toidu ja biopõhiste toodetega varustamise kindlus ning bioloogiliste ressursside säästev majandamine ning seega aidata kaasa nii maaelu kui ka rannikualade arengule ja Euroopa biopõhiste sektorite konkurentsivõimele, säilitades maismaa- ja mereökosüsteeme, vähendades sõltuvust fossiilkütustest, leevendades kliimamuutuse mõju ja sellega kohanedes ning edendades jäätmevaba eluviisi ja ressursitõhusust.

2. ASJAKOHASUS JA MÕJU

Säästva tarneahela teadmis- ja innovaatikakogukond aitab saavutada raamprogrammi „Horisont 2020” eesmärgi, eriti neid, mis on määratud kindlaks toiduga kindlustatuse, säästva põllumajanduse ja metsanduse, mere-, merendus- ja siseveeuuringute ning biomajanduse alaste ühiskondlike väljakutsete kontekstis.

See teema on väga oluline ka majandusliku ja ühiskondliku mõju poolest. Toiduohutuse ja toiduga kindlustatuse küsimused on tähtsad peaaegu kõigis majandus- ja ühiskonnasektorites ning vajavad sageli reguleerivaid meetmeid.

Toidutööstus on Euroopa suurim tootmisektor ning etendab olulist osa Euroopa majanduse üldisemas arengus. Vaatamata Euroopa toidu- ja joogitööstuse tähtsale rollile on tema konkurentsivõime väike. Viimase kümne aasta jooksul on tähtsate majandusega riikide, nagu Hiina, India ja Brasiilia konkurentsi tõttu Euroopa osa maailmaturul vähenenud 25 %lt 21 %le. Kuna Euroopa toidutööstus suudab hindade poolest järjest vähem konkurentsi pakkuda, peab ta suutma luua lisaväärtust ning valmistama selleks tervislikumaid, säästvamaid ja ressursitõhusamaid tooteid, kui tahab turuosa vähenemise peatada ja seda taas suurendada.

Vaja on midagi ette võtta, et tagada kliimamuutusele vastupanuvõimeline ja jätkusuutlik üleilmne toiduainesüsteem ning rahuldada järjest suuremat nõudlust toidu järele vähese olemasoleva maa ja vähenevate kalavarude kontekstis, kaitsta looduskeskkonda ning hoida inimeste tervist.

Selle valdkonna teadmis- ja innovaatikakogukond keskendub toiduainete tarneahelale. Niisugune keskpunkt sobib eriti hästi teadmis- ja innovaatikakogukonna tervikliku käsitlusviisiga. See hõlmab kõigepealt ressursside (väetised jms) kasutuselevõttu, mis toimub tootmisahela alguses, seejärel toiduainete tootmist, töötlemist, pakendamist ja turustamist, ning lõpeb tarbijaga, mis võib teadmis- ja innovaatikakogukonna jaoks olla eraldi eesmärk (toidu raiskamise vähendamine, tervislik toitumine jms). Eesmärgiks on tagada tõhusam ja tulemuslikum toiduainete tarneahel ning suurendada selle kõikide osade säästvust ja jälgitavust.

Toiduainete tarneahela käsitlemine teadmis- ja innovaatikakogukonna abil annab lisaks Euroopa mõningate olulisemate majanduslike ja ühiskondlike väljakutsete lahendamisele ka võimaluse hankida investeeringuid ja saavutada äri sektori pikaajaline osalus – nimelt uute ja innovaatiliste tehnoloogiate, protsesside ja teadmiste kasutuselevõtul, et edendada toiduainete säästvat tootmist, töötlemist, pakendamist ja turustamist, vähendada jäätmeid ja parandada toitumist. Tervikliku käsitlusviisi kaudu saab teadmis- ja innovaatikakogukond mõjutada tööstusharu, et see keskenduks rohkem tarbijale suunatud innovatsioonile, panustades seejuures tarbijate tervisesse ja elukvaliteeti. Samal ajal on võimalik luua ka uusi ärimudeleid ja turustrateegiaid, mis keskenduvad tarbijate vajadustele ja trendidele ning rajanevad suuremale teadlikkusele toiduahelast, mis võib luua tarbijate huvidele vastavat innovatsiooni ja tehnoloogilisi võimalusi ning seega ka uusi äri võimalusi.

Selle valdkonna teadmis- ja innovaatikakogukond on väga oluline, et kaotada kogu toiduainete tarneahela väga suur killustatus. Ta ühendab kriitiliseks massiks väärtusahela väljapaistvad teaduse, innovatsiooni, hariduse ja koolituse sidusrühmad. Ahela kõik lülid – esmasektor, toiduainete tootjad ja töötajad, jaemüüjad, toiduteeninduse kanalid ja eriti tarbijad – on tulevaste innovatsioonide kontseptsioonide üksteisega lahutamatu seotud. Teadmis- ja innovaatikakogukond tagab vajaliku süsteemse ja erialadevahelise käsitlusviisi nende probleemide lahendamiseks.

Teadmis- ja innovaatikakogukond loob selles valdkonnas olulist lisaväärtust eelkõige oskuste ja töötajate puuduse probleemi lahendajana. Praegu tekitab tõenäoliselt pooltele Euroopa toidu- ja joogitööstuse ettevõtetele probleeme teadus- ja oskustöötajate vähesus. See takistab asjaomase sektori innovatsiooni. Teadmis- ja innovaatikakogukond loomib selle probleemi lahendamiseks hariduse teiste teadmiste kolmnurga valdkondadega. Samal ajal annab ta võimaluse stimuleerida uusi haritud ettevõtlikke inimesi, kes suudavad töötada välja uusi, innovaatilisi tehnoloogiaid ja ärilahendusi. Ettevõtlusele keskendumine on eriti oluline just toidutööstuses, kus on palju VKESid.

Asjaomase teadmis- ja innovaatikakogukonna edukust mõjutav suur risk on seotud peamiselt vajalike kaasnevate innovatsiooni reguleerivate raamtingimustega, mida teadmis- ja innovaatikakogukonnad otseselt ei käsitle. Säästvuse edendamiseks kogu toiduainete tarneahelas on vaja tõenäoliselt muuta õigusakte, et võtta näiteks arvesse toidutootmise väliskulusid. Seepärast tuleb teadmis- ja innovaatikakogukonnal teha nendes küsimustes koostööd liidu ja liikmesriikide käimasoleva innovatsiooni ja muude poliitikavaldkondade tegevuste raames (vt järgmist osa).

3. SÜNERGIA JA VASTASTIKUNE TÄIENDAVUS OLEMASOLEVATE ALGATUSTEGA

Liit on selle teemaga täielikult seotud. Teadmis- ja innovaatikakogukond aitaks lahendada raamprogrammis „Horisont 2020” kindlaks määratud ühiskondlikku väljakutset „Toiduga kindlustatus, säästev põllumajandus ja metsandus, mere-, merendus- ja siseveeuuringud ning biomajandus”. Ta teeks eeskätt koostööd põllumajanduse tootlikkust ja jätkusuutlikkust käsitleva Euroopa innovatsioonipartnerluse raames. Viimases on rõhuasetus kõige eesrindlikumate teadusuuringute ja praktilise innovatsiooni ühendamisel, kuid teadmis- ja innovaatikakogukond täiendaks seda peamiste osalejate, st ettevõtjate ja tarbijate harimise kaudu. Tegevust on vaja kooskõlastada ka ühise kavandamise algatusega „Põllumajandus, toiduga kindlustatus ja kliimamuutus”, mis koondab liikmesriikide teadusuuringute alast tegevust, et loomida kohanemise, leevendamise ja toiduga kindlustatuse põhimõtted põllumajandus-, metsandus- ja maakasutussektori tegevusega.

Euroopa Merendus- ja Kalandusfond edendab kalanduse ja veisviljeluse keskkonnaalast ja sotsiaalset jätkusuutlikkust ning rõhutab seega vajadust uute ettevõtlusoskustega ühendatud tehniliste arenduste järele nendes valdkondades, mis käiksid käikäes tarbijate käitumise arenguga; siin on võimalusi sünergia loomiseks. Tegevust on võimalik kooskõlastada ka hiljuti alanud ühise kavandamise algatustega „Tervislik toitumisviis täisväärtuslikuks eluks” ja „Kliimaalaste teadmiste ühendamise Euroopa jaoks”, kõnealuse teemaga seotud Euroopa tehnoloogiaplattformidega (eriti *Food for Life* platvormiga) ning arvukate seitsmenda raamprogrammi projektidega. Samuti tugineks ta konkurentsivõime ja uuendustegevuse programmi ökoinnovatsiooni turustamisprojektidele, mille puhul toidu- ja joogitööstus on olnud üks prioriteetseid valdkondi. Neid kogemusi võetakse arvesse raamprogrammis „Horisont 2020” seoses kliimameetmeid, keskkonda, ressursitõhusust ja tooraineid käsitlevate ühiskondlike väljakutsetega.

Teadmis- ja innovaatikakogukond täiendaks nimetatud tegevust, sest keskenduks teadmiste kolmnurga erialadevahelisele tegevusele ja eriti innovaatilistele toodetele ja teenustele, ettevõtlusalasele haridusele ning tarbijat puudutavatele probleemidele.

4. JÄRELDUS

Teadmis- ja innovaatikakogukond, mis keskendub toiduainete tarneahelale, on väga sobiv tegelema eespool nimetatud väljakutsetega. Ta vastab ka teadmis- ja innovaatikakogukonna teema valiku kriteeriumidele:

- ta käsitleb olulist majanduslikku ja ühiskondlikku väljakutset (vajadus tagada muutustele vastupanuvõimeline ja jätkusuutlik üleilmne toiduainesüsteem ning rahuldada järjest suuremat nõudlust toidu järele vähese olemasoleva maa kontekstis, kaitsta looduskeskkonda ning hoida inimeste tervist) ning aitab viia ellu strateegia „Euroopa 2020” tegevuskava ja selle eesmärged kliima, energia, tööhõive, innovatsiooni ja hariduse alal;
- teadmis- ja innovaatikakogukonna siht on raamprogrammi „Horisont 2020” eesmärkidega kooskõlas ja täiendab teisi toidusektorit käsitlevaid liidu programme, eriti põllumajanduse tootlikkust ja jätkusuutlikkust käsitlevat Euroopa innovatsioonipartnerlust;
- ta suudab hankida investeringuid ja saavutada äri sektori pikaajalise osaluse ning pakub võimalusi luua uusi tooteid ja teenuseid – nimelt uute ja innovaatiliste tehnoloogiate, protsesside ja teadmiste kasutuselevõtul, et edendada toiduainete säästvat tootmist, töötlemist, pakendamist ja turustamist, vähendada jäätmeid ja edendada paremat toitumist ning rahvastiku tervist;
- ta avaldab püsivat ja süsteemset mõju, mida mõõdetakse uute ettevõtlike haritud inimeste, uute tehnoloogiate ja uute ettevõtete põhjal; ta soodustab uue tehnoloogia ning tõhusama ja säästvama tootmissüsteemi arendamist;

- ta püüab kaotada kogu toiduainete tarneahela suurt killustatust, soodustab jälgitavust ning ühendab kogu ahela väljapaistvad teaduse, innovatsiooni, hariduse ja koolituse sidusrühmad ühtseks kriitiliseks massiks;
- seega on tal vaja teha erialadevahelist tööd, mis hõlmab eri teadusharusid, nagu agronoomia, ökoloogia, bioloogia, keemia, toitumine ja sotsiaalmajandus;
- ta käsitleb Euroopa paradoksi probleemi, sest ta otsib uusi innovaatilisi käsitusviise, et tagada säästvam ja tõhusam tarneahel ning parandada toiduga kindlustatust.

Teabeleht 4: Lisaväärtusega tootmine

1. VÄLJAKUTSE

Üks peamisi väljakutseid, mis Euroopa innovatsioonikavas esile toodi ja mida tuleb käsitleda ka raamprogrammis „Horisont 2020”, on liidu liikmesriikide konkurentsivõime maailmaturul. Probleem on eriti terav tootmissektoris.

Euroopa riikide tootmissektor on suure surve all: Euroopa tootmisettevõtteid mõjutab järjest enam konkurents muude arenenud majandusega riikidega, väikeste kuludega tootmine arenguriikides ja tooraine nappus. Peale selle põhjustavad tootmissektoris muutusi veel mitu tegurit: uued turu ja ühiskondlikud vajadused, teaduse ja tehnoloogia kiire areng ning keskkonna- ja säästva tootmise nõuded.

Üks võimalik lahendus nendele väljakutsetele oleks suure väärtusega (või lisaväärtusega) tootmine. See käsitlusviis kujutab endast terviklikku süsteemi, mis hõlmab kogu kaupade ja toodete/teenuste tootmistsüklit, turustamist ja olemusringi lõpus kõrvaldamist ning loob seega tarbijast/kasutajast lähtuva innovatsioonisüsteemi. Selle asemel, et konkureerida hinna alusel, loovad lisaväärtusega tootjad väärtust innovaatiliste toodete ja teenuste kaudu, rakendades protsessi täiustamise põhimõtteid, saavutades kaubamärgi laialdase tuntuse ja/või aidates kaasa säästvale ühiskonnale.

Tootmissektori majanduslik, sotsiaalne ja keskkonnavalne tähtsus on väga suur. 2010. aastal moodustas tootmissektor liidu SKPst 15,4 % ja seal oli üle 33 miljoni töökoha. Kui arvestada ka elektritoomist, ehitust ja nendega seotud äriteenuseid, siis on selleks näitajaks 37 %. Samal ajal moodustas tootmissektori osa Euroopas tekitatud jäätmetest 25 %, kasvuhooonegaasidest 23 % ning lämmastikoksiididest 26 %.

Seda arvestades on täiesti selge, et kogu tootmissektori üldeesmärk peab olema Euroopa konkurentsivõime parandamine maailmaturul ning säästvamate ja keskkonnahoidlikumate tootmisprotsesside arendamine.

2. ASJAKOHASUS JA MÕJU

Lisaväärtusega tootmise teadmisi- ja innovaatikakogukond aitab saavutada raamprogrammi „Horisont 2020” eesmärke tootmise ja töötlemise täiustamise kaudu ning selle konkreetset eesmärki muuta praegused tööstuslikud tootmismetodid teadmispõhiseks, säästvamaks, vähesaastavamaks ja sektoriülesemaks tootmis- ja töötlemistehnoloogiks, et saavutada innovaatilisi tooteid, protsesse ja teenuseid.

Ta suudab hankida investeeringuid ja saavutada äri sektori pikaajalise osaluse ning laiendada praegusi turge ja luua uusi. Tal on eeskätt võimalus toetada Euroopa tehnoloogiaplatformi Manufuture strateegiliste teadusuuringute kavas kindlaksmääratud meetmeid:

- ökodisain;
- lisaväärtusega toodete ja teenuste arendamine;
- uute ärimudelite väljatöötamine;
- täiustatud tootmistehnoloogiliste protsesside arendamine;
- uued arenevad tootmisteadused ja tehnoloogiad;
- olemasoleva teadusuuringute ja hariduse infrastruktuuri muutmine, et toetada maailmatasemel tootmist.

Uute toodete, teenuste, ärimudelite ja tootmisprotsesside arendamise toetamisel tuleks rõhku asetada säästvusele ja ökoinnovatsioonile ning parandada selleks ressursi- ja energiatõhusust, suurendada võimalikult palju head keskkonnamõju ning aidata kaasa ka hea majandusliku ja sotsiaalse mõju suurendamisele. Niisugune säästev käsitlusviis eeldab energia- ja ressursitõhusaid protsesse ja seadmeid ning taastuvate energiaallikate kasutamist ja/või arukat energiamaandust, mis aitab kokkuvõttes vähendada jäätmeid ja heiteid. Aidates muuta tootmist säästvamaks, ressursitõhusamaks ja konkurentsivõimelisemaks, saab teadmis- ja innovaatikakogukond tekitada muutusi tööstusharu ja tarbijate käitumises ja avaldada süsteemset mõju.

Lisaväärtusega tootmise teadmis- ja innovaatikakogukond võib täita olulist rolli ka piirkondlikul tasandil ja mõjutada seda. Teadmis- ja innovaatikakogukonna peamised piirkondliku tasandi ülesanded oleksid järgmised: kohaliku mõju ja koostöösidemetega omavahel ühendatud piirkondlike klastrite loomise edendamine, võimekuse arendamine kõrgetasemelise tootmistehnoloogia valdkonnas ning tippasemel tootmistehnoloogia väljatöötamine. Sellega seoses tuleks pöörata eritähelpanu vähenevast tootmisvõimsusest enam mõjutatud piirkondadele ja VKEdele.

Eeltoodud eesmärkide saavutamise peamisi kitsaskohti on piisava kvalifikatsiooniga ja vajalikul hulgal kvalifitseeritud tööjõu puudumine. Teadmis- ja innovaatikakogukond täidab seega väga olulist osa selle valdkonna hariduse kujundamisel. Oskuste vajajate ja haridusasutustega tihedamate sidemete loomise kaudu edendaks teadmis- ja innovaatikakogukond ühiseid kraadiõppeprogramme, kutsealast kraadiõppejärgset koolitust ja tootmissektori tegelikku olukorda kajastavate kursuste pakkumist.

Lisaväärtusega tootmise teadmis- ja innovaatikakogukonna keskne ülesanne on ka võimekuse suurendamine. See ei puuduta mitte ainult kvalifitseeritud tööjõu tagamist, vaid ka võimalust, et teadmis- ja innovaatikakogukond oleks suhtlemise ning erialadevaheliste oskuste ja pädevuse edendamise keskkond, eriti progressi võimaldava tehnoloogia kõrgetasemelise tööühikuga väljapakutud progressi võimaldavate tehnoloogiate ühendamiseks⁽¹⁾.

Teadmis- ja innovaatikakogukond saaks selle erialadevahelise sektori raames ühendada eri osalejaid ja sidusrühmi, sealhulgas väärtusahela eri etappide osalejaid. See hõlmab ka töötlevat tööstust (nt terase- või keemiatööstust), mis on vahetult seotud lisaväärtusega tootmise väärtusahelaga.

3. SÜNERGIA JA VASTASTIKUNE TÄIENDAVUS OLEMASOLEVATE ALGATUSTEGA

Eespool kirjeldatud teadmis- ja innovaatikakogukond täiendaks paljusid muid liidu ning liikmesriikide ja tööstusühenduste programme.

Lisaks eelnimetatud Euroopa tehnoloogiaplatvormile Manufuture saab ta luua sidemeid ka Euroopa tehnoloogiaplatvormiga, mis käsitleb arukate süsteemide integratsiooni, ja ühise tehnoloogiaalgatusega, mis käsitleb manussüsteeme. Tuleviku tehaseid käsitlev avaliku ja erasektori partnerlus ja muud raamprogrammi „Horisont 2020” raames algatada võidavad selleteemalised partnerlused ning mitu raamprogrammi oleksid samuti enesestmõistetavad koostööpartnerid. Teadmis- ja innovaatikakogukond võtaks arvesse Euroopa tehnoloogiaplatvormi raamistikus kindlaksmääratud teadustegevuse prioriteete ja tegevuskavasid ning seni ühiste tehnoloogiaalgatuste, avaliku ja erasektori partnerluste ning raamprogrammi projektide raames korraldatud teadusuuringuid.

Samuti tugineks ta konkurentsivõime ja uuendustegevuse programmi ökoinnovatsiooni turustamisprojektidele, mille käigus on saadud kogemusi säästvama tootmise alal. Neid kogemusi võetakse arvesse raamprogrammis „Horisont 2020” seoses kliimameetmeid, keskkonda, ressursitõhusust ja tooraineid käsitlevate ühiskondlike väljakutsetega. Sünergiat võib saavutada ka keskkonnatehnoloogia kontrollimise pilootprogrammiga, mille eesmärk on edendada kvaliteetseid keskkonnatehnoloogiaid, pakkudes nende tulemuslikkuse sõltumatut kontrollimist kolmanda isiku poolt.

Lisaväärtusega tootmise teadmis- ja innovaatikakogukond aitaks luua sünergiat ka Euroopa Teadusnõukoguga, mida soovib progressi võimaldava tehnoloogia kõrgetasemelise tööühikuga, et edendada teadusuuringute ja innovatsiooni tippvõimekust tehnoloogia valdkonnas.

Teadmis- ja innovaatikakogukond täiendaks nimetatud tegevust, sest keskenduks teadmiste kolmnurga erialadevahelisele tegevusele ja eriti ettevõtlusalasele haridusele.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/ict/files/kets/hlg_report_final_en.pdf

4. JÄRELDUS

Teadmis- ja innovaatikakogukond, mis keskendub kõigi tootmissektori sidusrühmade kaasamisele ja eriti asjaomase valdkonna hariduse ümberkujundamisele, oleks eeltoodud väljakutsete käsitlemiseks asjakohane. Ta vastab ka strateegilises innovatsioonikavas sätestatud teadmis- ja innovaatikakogukonna teema valiku kriteeriumidele:

- ta käsitleb Euroopa jaoks olulist majanduslikku ja ühiskondlikku väljakutset (liikmesriikide konkurentsivõime parandamine maailmaturul ning säästvama ja keskkonnahoidlikuma tootmisprotsessi arendamisele kaasa aitamine) ning aitab viia ellu strateegia „Euroopa 2020” aruka ja jätkusuutliku majanduskasvu tegevuskava;
- selle teadmis- ja innovaatikakogukonna sihid ühtivad raamprogrammis Horisont 2020 kindlaks määratud eesmärkidega ja täiendavad teisi liidu meetmeid kõnealuses valdkonnas;
- ta toetub tugevale tööstussektorile, mida teadmis- ja innovaatikakogukond ligitõmbavamaks muudab;
- ta pakub võimalusi arendada mitmesuguseid uusi tooteid, teenuseid ja ärimudeleid ning on eriti sobiv lahendama kiireloomulist vajadust kvalifitseeritud töötajate järele selles sektoris;
- ta rakendab süsteemset käsitlusviisi ning seega tuleb tal teha erialadevahelist tööd ja arendada uusi erialäüseid haridusvõimalusi;
- ta ühendab kriitiliseks massiks väärtusahela väljapaistvad teaduse, innovatsiooni, hariduse ja koolituse sidusrühmad, mis muidu koos ei tegutseks;
- ta käsitleb Euroopa paradoksi probleemi, sest ta kasutab ära liidu tugevat teadusbaasi ning otsib uusi innovaatilisi käsitlusviise, et tagada konkurentsivõimelisem, säästvam ja ressursitõhusam tootmissektor.

Teabeleht 5: Linnaline liikuvus

1. VÄLJAKUTSE

Arukas, keskkonnahoidlik ja integreeritud transport on määratletud ühena suurimatest ühiskondlikest väljakutsetest, mida käsitletakse raamprogrammis Horisont 2020. 2011. aasta transpordipoliitika valges raamatus rõhutatakse täiendavalt selles valdkonnas järgmise aastakümne jooksul meetmete võtmise vajadust. Linnalise liikuvuse küsimus on väga keeruline. Selle raames käsitletakse paljusid teemasid, nagu transport (sealhulgas uued liikuvuspõhimõtted, transpordi korraldamine, logistika, transpordisüsteemide ohutus ja turvalisus), keskkonnaküsimused (kasvuhoonegaaside, õhusaaste ja müra vähendamine) ja linnaplaneerimine (uued põhimõtted elu- ja töökoha lähendamiseks), ning see avaldab olulist majanduslikku ja ühiskondlikku mõju (uute ettevõtete loomine, tööhõive, sotsiaalne kaasatus, eluaseme- ja asukostrategiad). Üldeesmärgiks on parandada Euroopa kodanike elukvaliteeti, arvestades, et järjest enam kodanikke elab suurtes valginnastutes, kus luuakse suur osa Euroopa majanduse rikkusest⁽¹⁾.

Säästva linnalise liikuvuse võib saavutada vaid murrangulise innovatsiooni abil, mis toob kaasa keskkonnahoidlikumad, kaasavamad, ohutumad ja arukamad lahendused. Kui seda ei saavutata, siis tähendab see edaspidi suuremaid ühiskondlike, ökoloogilisi ja majanduslikke kulusid. Kodanikud peavad aga liikuvuse uued ja innovaatilised põhimõtted omaks võtma, eriti siis, kui tahetakse erasõidukid asendada ühistranspordiga. Selle valdkonna üks teravamaid lahendust vajavaid probleeme on see, kuidas muuta käitumist, ilma et seetõttu halveneks elukvaliteet linnapiirkondades ja kasvaksid elamiskulud.

2. ASJAKOHASUS JA MÕJU

Linnalise liikuvuse teadmis- ja innovaatikakogukonna eesmärk on tagada keskkonnahoidlikum, kaasavam, ohutum ja arukam linnalise liikuvuse süsteem.

Nagu eespool öeldud, on teema ühiskondlikust ja avaliku korra seisukohast väga tähtis. See on tähtis ka sotsiaal-majanduslikust seisukohast, sest hõlmab endas SKP ja tööhõive poolest olulisi majandussektoreid, nagu autotööstus ja ehitus. Peale selle on linnaline liikuvus seotud keskkonnakaitsestrateegiatega ning täielikult kaasatud sotsiaalset tõrjutust, asukohta, eluaset ja linnaplaneerimist käsitlevatesse meetmesse.

(1) Üle 70 % eurooplastest elab linnapiirkondades, mis moodustavad rohkem kui 25 % liidu territooriumist. Ligikaudu 85 % liidu SKPst toodetakse linnapiirkondades. Prognooside kohaselt suureneb linnastumine Euroopas 2050. aastaks 83 %ni.

Linnalise liikuvuse teadmis- ja innovaatikakogukond on kooskõlas nii raamprogrammi Horisont 2020 prioriteetidega kui ka strateegia „Euroopa 2020” eesmärkidega, mis käsitlevad arukama, säästvama, vähese süsinikdioksiidheitega ja kaasava linnaarengu saavutamist. Asjaomane teadmis- ja innovaatikakogukond aitaks täita kõiki strateegia „Euroopa 2020” eesmärke, edendades näiteks ökotõhusaid lahendusi, arukaid IKT-lahendusi liikluskorralduses ning tõhusamate ja soodsama hinnaga transporditeenuste tagamist.

Kuna linnaline liikuvus on olemuselt süsteemne, pakuks selle valdkonna teadmis- ja innovaatikakogukond innovatsiooniahelas palju innovatsioonivõimalusi, näiteks mitut transpordiliiki hõlmavate süsteemide arendamine ning arukamad ja säästvamad lahendused transpordis.

Linnalise liikuvuse teadmis- ja innovaatikakogukond toetub tugevale tehnoloogilisele ja tööstusbaasile ning pakub võimalusi uute toodete ja teenuste arendamiseks ⁽¹⁾, eriti säästva planeerimise ja ökotööstuse valdkonnas.

Peale selle pälvib innovaatiliste linnalise liikuvuse mudelite väljatöötamine ka suurt poliitilist tähelepanu ja toetust, mis oleks teadmis- ja innovaatikakogukonnale kasulik. Nendel innovaatilistel linnamudelitel võib olla ka üleilmne mõju, kui neid lahendusi hakatakse parimate tavadena kasutama muu maailma, eeskätt Aafrika, Aasia ja Ladina-Ameerika väga kiiresti kasvavates valginnastutes.

Selle valdkonna teadmis- ja innovaatikakogukond käsitleb linnalist liikuvust ja linnatranspordi planeerimist laiemas, kohaliku ja piirkondliku tasandi säästva linnaplaneerimise ja ruumilise arengu kontekstis. Linnalise liikuvuse teadmis- ja innovaatikakogukonna heaks omaduseks oleks erialade- ja sektoritevaheline töö ning praegu sektoris valitseva organisatsioonilise killustatuse kaotamisele kaasaaitamine. See annaks ametiasutustele (peamiselt kohalikele ja piirkondlikele asutustele) ja kohalikele ühendustele ning erasektorile (sealhulgas arendajatele ja infrastruktuuriettevõtetele), teadusasutustele ja ülikoolidele (mis moodustavad teadmiste kolmnurga) võimaluse teha tihedamat koostööd.

Maailmatasemel partnerite ühendamise uute põhimõtete alusel võimaldab linnalise liikuvuse teadmis- ja innovaatikakogukonnal optimeerida olemasolevaid vahendeid ja kasutada ära nende uute väärtusahelate abil loodud äri- ja võimalusi.

Linnalise liikuvuse teadmis- ja innovaatikakogukond keskendub nendes tegevustes innovatsioonikolmnurgale, mis saab kasu eriti EIT kaudu saadavast liidu lisatoetusest. Asjaomase teadmis- ja innovaatikakogukonna suurim tegelik lisaväärtus on tema roll teadmiste kolmnurga kolme osa ühendajana ja innovatsioonis osalejate koostööviiside süsteemi muutjana. Teadmis- ja innovaatikakogukond käsitleb ka inimestest lähtuvat innovatsiooni, mis seab tema tegevuse keskmesse üliõpilased, teadlased ja ettevõtjad, kes on eespool nimetatud väljakutsete lahendamiseks väga olulised. Seetõttu pööratakse suurt rõhku haridusele/koolitusele, ettevõtlusele ja tulemuste rakendamisele, nagu kohalike ja piirkondlike asutuste linnatranspordispetsialistide oskuste ja teadmiste arendamine (elukestev õpe / personalivahetusprogrammid / kutsealane koolitus), ettepanekute tegemine konkreetsete linnalise liikuvuse alaste kõrgharidusprogrammide loomiseks (suvekursused/vahetusprogrammid), innovaatiliste transpordipõhimõtete edukas turuletoomine (ülikoolide ja teadusasutustega seonduvate ja nendest alustavate ettevõtete toetamine jne).

Asjaomase teadmis- ja innovaatikakogukonna abil saab tugevdada ühispaiknemise põhimõtet, sest sellel teemal on mõistagi oluline kohalik ja piirkondlik mõõde.

3. SÜNERGIA JA VASTASTIKUNE TÄIENDAVUS OLEMASOLEVATE ALGATUSTEGA

Liikuvusega seotud teemasid toetavad paljud liidu algatused. Liit on selle teemaga täielikult seotud.

Seosed teiste liidu programmidega on olemas ning neid tihendatakse. Linnalise liikuvuse teadmis- ja innovaatikakogukond võtab arvesse linnalise liikumiskeskonna tegevuskava ja intelligentsete transpordisüsteemide tegevuskava raames välja töötatud meetmeid.

Linnalise liikuvuse teadmis- ja innovaatikakogukond teeb koostööd eelkõige kavandatud Euroopa arukate linnade ja kogukondade algatusega, mis käsitleb energiatõhusust, IKTd ja linnatransporti.

⁽¹⁾ Mõned võimalike uute turgude näited: uued teenused reisijatele, hoolduse ning liikluskorralduse juhtimise ja ummikute ärahoidmise teenused; uued rakendused sõidukitele ning peidetud kommunikatsiooniteenused, et edendada suhtlust ja vältida reisimist (JRC 65426 EN).

Asjaomane teadmis- ja innovaatikakogukond täiendab valdkonda peamiste osalejate harimise kaudu ning tagab ka ainulaadse praktikute struktureeritud võrgu, millel on hea võimalus määrata kindlaks raamtingimused ja selgitada välja sektorit mõjutavate strateegiate ja reguleerimisküsimuste parimad tavad.

Tegevust on vaja kooskõlastada ka ühise kavandamise algatusega „Linnastunud Euroopa”, mis ühendab liikmesriikide teadustegevust, et muuta linnad innovatsiooni- ja tehnoloogiakeskusteks, rakendada keskkonnahoidlikke ja arukaid linnasisesid ja linnadevahelisi transpordilogistika süsteeme, vähendada ökoloogilist jalajälge ja mõju kliimale. Asjaomane teadmis- ja innovaatikakogukond võib kiirendada ja soodustada nende ühise kavandamise algatuste raames kogutud väljapaistvate teadusuuringute tulemuste kasutuselevõtmist, vähendades sellega innovatsiooni valdkonna killustatust.

Algatus Civitas, mis toetab näidis- ja uurimisprojekte, et rakendada puhtas linnatranspordis innovaatilisi meetmeid, ning arukaid linnu ja kogukondi käsitlev Euroopa tööstusalgatus, mille eesmärk on muuta linnades energia tootmine ja kasutamine säästvamaks ja tõhusamaks, on linnalise liikuvuse teadmis- ja innovaatikakogukonna jaoks samuti enesestmõistetavad koostööpartnerid.

Nimetatud valdkonna teadmis- ja innovaatikakogukond võib luua sidemed ka transpordi- ja energiategemat käsitlevate Euroopa tehnoloogiaplattformidega, Euroopa keskkonnahoidlikke autosid käsitlevate avalike ja erasektori partnerlustega ning raamprogrammi arvukate asjaomase valdkonna projektidega. Teadmis- ja innovaatikakogukond võtaks arvesse Euroopa tehnoloogiaplatformi raamistikus kindlaks määratud teadustegevuse prioriteete ja tegevuskavasid ning seni avaliku ja erasektori partnerluste ning raamprogrammi projektide raames korraldatud teadusuuringuid, et edendada ja kiirendada uuringute tulemuste kasutuselevõtmist ja laiendada nende kasutamist.

Kogukond püüab saavutada vastastikust täiendavust ka Euroopa liikuvustööstuse liiduga. Konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammist kaasrahastatav Euroopa liikuvustööstuse liit püüab koondada piirkondlikke ja riiklikke poliitikalakujundajaid, kes toetavad innovaatiliste teenuselahenduste kasutamist liikuvustööstuses, et hankida suuremat ja paremat toetust innovaatiliste teenustega tegelevatele VKEdele nendes tööstusharudes.

Samuti tugineb ta programmile Intelligent Energy Europe, ökoinnovatsiooni turustamisprojektidele ning konkurentsivõime ja uuendustegevuse programmi arukat linnalist liikuvust käsitlevatele IKT-põhistele teenustele ja pilootprojektidele.

Asjaomane teadmis- ja innovaatikakogukond täiendaks neid programme, sest keskenduks teadmiste kolmnurga erialadevahelisele tegevusele ja eriti innovaatilistele toodetele ja teenustele ning ettevõtlusalasele haridusele.

Linnalise liikuvuse teadmis- ja innovaatikakogukond täiendaks konkreetseid tegevusi, mida kaks tegutsevat teadmis- ja innovaatikakogukonda juba ellu viivad. Ta täiendaks kliimavaldkonna teadmis- ja innovaatikakogukonna Climate-KIC teemat, mis käsitleb üleminekut vähese süsinikdioksiidiheitega ja vastupanuvõimelistele linnadele, ning EIT teadmis- ja innovaatikakogukonna *ICT Labs* tööd, mis käsitleb arukaid transpordisüsteeme ja digitaalseid tulevikulinnu. Linnalise liikuvuse teadmis- ja innovaatikakogukond võtab arvesse nimetatud teadmis- ja innovaatikakogukondade tööd ning käsitleb seda laiemas, st keskkonnahoidlikuma, kaasavama, ohutuma ja arukama linnalise liikuvuse süsteemi kontekstis.

4. JÄRELDUS

Linnalise liikuvuse teadmis- ja innovaatikakogukond oleks eespool nimetatud väljakutsete lahendamiseks väga sobiv. Ta vastab ka teadmis- ja innovaatikakogukonna teema valiku kriteeriumidele:

- ta käsitleb olulist majanduslikku ja ühiskondlikku väljakutset (vajadus saavutada Euroopas kodanike, majanduse ja ühiskonna huvides transpordisüsteem, mis on ressursitõhus, keskkonnahoidlik, ohutu ja sujuv) ning aitab viia ellu strateegia „Euroopa 2020” tegevuskava ja selle eesmärged kliima, energia, tööhõive, innovatsiooni ja hariduse alal;
- tema sihid ühtivad raamprogrammis Horisont 2020 kindlaks määratud eesmärkidega ja täiendavad teisi liidu transpordi- ja energiavaldkonna ning keskkonnameetmeid;
- ettevõtliku maailmavaate edendamiseks loimib ta kujunemisjärgus tehnoloogiad uute väärtusahelatega ja toetab teadusuuringute rakendamist toodetes ja teenustes;
- ta käsitleb seega Euroopa paradoksi probleemi, sest ta kasutab liidu tugevat teadusbaasi ning otsib uusi innovaatilisi käsitusviise, et tagada keskkonnahoidlikum, kaasavam, ohutum ja arukam linnalise liikuvuse süsteem;

-
- ta ühendab kriitiliseks massiks väärtusahela väljapaistvad teaduse, hariduse, innovatsiooni ja koolituse sidusrühmad, mis muidu koos ei tegutseks;
 - ta rakendab sektoritevahelist käsitlusviisi ja seega ühendab omavahel eri vastutustasandid alates eraettevõtetest kuni riiklike ametiasutuste, eriti kohaliku tasandi asutuste ja kodanikeni;
 - ta teeb erialadevahelist tööd, mis hõlmab eri teadusharusid, ning arendab uut tüüpi erialadevahelisi õppeprogramme.
-